

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ
ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Προοπτικές της συμβολαιακής καλλιέργειας ως εναλλακτική διέξοδος των αγροτών: η περίπτωση του σιταριού στην περιοχή της Θεσσαλίας

Γεώργιος Γ. Ζέρβας

Επιβλέπων καθηγητής:

Μαλινδρέτος Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΓΠΑ

**ΑΘΗΝΑ
2022**

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Προοπτικές της συμβολαιακής καλλιέργειας ως εναλλακτική διέξοδος των αγροτών: η περίπτωση του σιταριού στην περιοχή της Θεσσαλίας

“Prospects of contract farming as an alternative way out for farmers: the case of wheat in the region of Thessaly”

Γεώργιος Γ. Ζέρβας

Εξεταστική Επιτροπή:

Μαλινδρέτος Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΓΠΑ (Επιβλέπων)

Ζωγραφάκης Στάυρος, Καθηγητής ΓΠΑ

Νέλλας Ελευθέριος, Καθηγητής ΓΠΑ

Προοπτικές της συμβολαιακής καλλιέργειας ως εναλλακτική διέξοδος των αγροτών: η περίπτωση του σιταριού στην περιοχή της Θεσσαλίας

*ΔΠΜΣ: Επιχειρηματικότητα & Συμβουλευτική στην Αγροτική Ανάπτυξη
Τμήμα Αγροτική Οικονομία και Ανάπτυξη
Τμήμα Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ένα νέο σύστημα συνεργασίας μεταξύ παραγωγών και επιχειρήσεων ή συνεταιρισμών που δημιουργήθηκε μόλις πρόσφατα. Αποτελεί μία συμφωνία των παραγωγών με τις επιχειρήσεις μεταποίησης ή επεξεργασίας των πρωτογενών προϊόντων που περιλαμβάνει τον καθορισμό της απαιτούμενης ποσότητας σε προσυμφωνημένη τιμή. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται μία σταθερή ροή πρώτων υλών για τις επιχειρήσεις και για τους παραγωγούς σταθερή απορρόφηση της ποσότητας των προϊόντων τους σε συγκεκριμένη τιμή.

Στην Ελλάδα η συμβολαιακή γεωργία αναπτύχθηκε με αφορμή την οικονομική κρίση. Έκτοτε έχει επεκταθεί ευρέως η εφαρμογή της και χαίρει αποδοχής τόσο από τους παραγωγούς όσο και από τις επιχειρήσεις που απορροφούν τα προϊόντα τους λόγω των πολλαπλών όφελών της προς τις δύο πλευρές. Στην συμβολαιακή γεωργία έχει ενταχθεί μία πληθώρα προϊόντων όμως στην Ελλάδα το κύριο προϊόντα που εντάσσεται είναι το σιτάρι καθώς η ανάγκη για παροχή μεγάλων ποσοτήτων σε σταθερή ροή και τιμή είναι επιτακτική.

Στην παρούσα έρευνα θα μελετηθεί η συμβολαιακή γεωργία στην καλλιέργεια σίτου στην περιοχή της Θεσσαλίας. Για την πραγματοποίηση της έρευνας θα διαμοιραστούν ερωτηματολόγια σε γεωργούς ώστε να καταγραφεί η γνώμη τους σχετικά με την συμβολαιακή γεωργία και τα αποτελέσματά της. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν, επεξεργάστηκαν στατιστικώς και εξάχθηκαν τα αποτελέσματα.

Επιστημονική περιοχή: Συμβολαιακή γεωργία

Λέξεις κλειδιά: σιτάρι, συμβολαιακή γεωργία, γεωργική παραγωγή

Prospects of contract farming as an alternative way out for farmers: the case of wheat in the region of Thessaly

*MSc: Entrepreneurship & Consulting in Rural Development
Department Rural Economy & Development
Department of Animal Production Science*

ABSTRACT

Contract farming is a new system of cooperation between producers and companies or cooperatives that was created only recently. It is an agreement of the producers with the processing or processing companies of the primary products that includes the determination of the required quantity at a pre-agreed price. This ensures a steady flow of raw materials for businesses and for producers a steady absorption of the quantity of their products at a specific price.

In Greece, contract farming developed on the occasion of the economic crisis. Since then, its application has been widely expanded and is accepted by both producers and companies that absorb their products due to its multiple benefits to both parties. A variety of products have been included in contract farming, but in Greece the main products included are wheat as the need for large quantities in constant flow and price is imperative.

In the present research will be studied the contract farming in the cultivation of wheat in the region of Thessaly. To conduct the survey, questionnaires will be distributed to farmers to record their opinion on contract farming and its results. The data were collected, statistically processed and the results were extracted.

Scientific area: Contract farming

Keywords: wheat, contract farming, agricultural production

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
Κεφάλαιο 1 ^ο : Σιτάρι.....	8
1.1 Ιστορικά στοιχεία.....	8
1.2 Βοτανική ταξινόμηση-Μορφολογικά χαρακτηριστικά	10
1.3 Καλλιεργούμενες ποικιλίες.....	12
1.4 Στοιχεία καλλιέργειας	12
1.5 Εδαφοκλιματικές απαιτήσεις	13
1.6 Εχθροί και ασθένειες.....	14
1.7 Συγκομιδή και επεξεργασία	15
Κεφάλαιο 2 ^ο : Συμβολαιακή γεωργία.....	16
2.1 Ορισμός.....	16
2.2 Ιστορία	17
2.3 Δομή συμβολαίου και πρότυπα για δίκαια συμβόλαια	19
2.4 Συμβολαιακή γεωργία στην αγροτική παραγωγή	21
2.4.1 Συμβολαιακή γεωργία στην Ευρώπη	23
2.5 Οφέλη και μειονεκτήματα	24
2.6 Προϋποθέσεις για ανάπτυξη	27
2.7 Συμβολαιακή γεωργία στην Ελλάδα – προϊόντα και οργάνωση παραγωγής.....	27
2.8 Συμβολαιακή γεωργία και σίτος.....	28
2.8.1 Αθηναϊκή ζυθοποιία & Ομιλος Barilla	29
2.9 Συμβολαιακή γεωργία – βιβλιογραφική επισκόπηση ερευνών.....	29
Κεφάλαιο 3 ^ο : Υλικά και μέθοδοι	34
3.1 Μεθοδολογία έρευνας	34
3.1.1 Σκοπός κι ερευνητικά ερωτήματα	34
3.1.2 Ερευνητικός σχεδιασμός.....	34
3.1.3 Ερευνητικό εργαλείο	35
3.1.4 Πληθυσμός – δείγμα.....	35
3.1.5 Συλλογή κι ανάλυση δεδομένων	35
3.1.6 Ηθικά θέματα.....	36
3.2 Στατιστική ανάλυση.....	36
Κεφάλαιο 4 ^ο : Αποτελέσματα και συζήτηση	37
4.1 Αποτελέσματα	37
4.2 Συζήτηση.....	63
Συμπεράσματα.....	65
Βιβλιογραφία.....	66

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κάθετος συντονισμός και η συμβολαιακή γεωργία ως ένας ευρέως χρησιμοποιούμενος τρόπος ήταν ένα μεγάλο ενδιαφέρον για επιστήμονες από διαφορετικούς κλάδους, όπως οικονομολόγους, ανθρωπολόγους, πολιτικούς οικονομολόγους, κοινωνιολόγους και ακόμη και γεωγράφους. Η συμβολαιακή σχέση δεν αποτελεί νέο χαρακτηριστικό στην γεωργία και χρονολογείται από το τελευταίο τρίμηνο του 19ου αιώνα.

Η συμβολαιακή γεωργία παρουσιάζει μία ποικιλία στην πράξη. Η μορφή που λαμβάνει και οι στάσεις και οι προσεγγίσεις των εταίρων επηρεάζονται κυρίως από τη διαθεσιμότητα άλλων εναλλακτικών λύσεων και των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δομών σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, μαζί με τις προδιαγραφές του προϊόντος.

Στόχος της συμβατικής γεωργίας είναι ένα καθορισμένο σύστημα γεωργίας με βάση ιδιωτικές συμβάσεις ενώ στην συμβολαιακή γεωργία οι στόχοι είναι διαφορετικοί. Η δημιουργία συμβάσεων έχει σαν στόχο την παροχή σταθερής και ασφαλούς ροής πρώτων υλών και γεωργικών προϊόντων καθώς και σε βελτίωση των τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται. Παράλληλα η συμβολαιακή γεωργία δημιουργεί ένα κατάλληλο περιβάλλον για την δημιουργία ιδιωτικών συμβάσεων. Με αυτό τον τρόπο εκπληρώνεται ο στόχος της συμβολαιακής γεωργίας που είναι το να καλύψει τα έξοδα και τις ανάγκες των γεωργών.

Με την συμβολαιακή γεωργία τα δύο συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν μεταξύ τους για την παραγωγή αγροτικών προϊόντων συγκεκριμένης ποσότητας και ποιότητας με αποτέλεσμα να πωλούνται σε μία προκαθορισμένη τιμή και σε συγκεκριμένες ποσότητες από τους αγρότες σε επιχειρήσεις, κρατικούς φορείς κ.α. Έτσι η συμβολαιακή γεωργία προσφέρει οφέλη και για τις δύο πλευρές καλύπτοντας τα συμφέροντά τους εξασφαλίζοντας σταθερή ροή προϊόντων και σταθερό χρόνο, τιμή πώλησης και πληρωμής των προϊόντων.

Το σιτάρι αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα καλλιεργούμενα σιτηρά. Το σιτάρι είναι το σημαντικότερο καλλιεργούμενο δημητριακό που χρησιμοποιείται σε πάρα πολλά τρόφιμα. Ταυτόχρονα αποτελεί βασικό συστατικό της καθημερινής διατροφής με αποτέλεσμα η ζήτησή του να αυξάνεται συνεχώς.

Το σιτάρι είναι το πρώτο καλλιεργούμενο δημητριακό που εξημερώθηκε πριν από περίπου 10.000 χρόνια. Έκτοτε χρησιμοποιείται για την δημιουργία δημητριακών, ψωμιού, ποτών κι άλλων βασικών προϊόντων της διατροφής. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία σταθερή αύξηση στην ζήτηση των προϊόντων σιταριού σε παγκόσμιο επίπεδο όμως στην Ελλάδα οι εκτάσεις καλλιεργούμενου σιταριού μειώνονται ολοένα και περισσότερο τις διαθέσιμες πρώτες ύλες με αποτέλεσμα να απαιτείται η ανάγκη για εισαγωγή σιταριού από χώρες του εξωτερικού.

Για να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα εφαρμόστηκε το σύστημα της συμβολαιακής γεωργίας στα σιτηρά. Το σύστημα της συμβολαιακής γεωργίας στα σιτηρά δίνει την δυνατότητα παραγωγής σιτηρών πιστοποιημένης ποιότητας και σωστού προγραμματισμού της ροής των πρώτων υλών, με αποτέλεσμα την σταθερή ροή προϊόντων. Έτσι η σταθερή τροφοδοσία δίνει τη δυνατότητα παραγωγής προϊόντων σε σταθερή ποσότητα όλο τον χρόνο με αποτέλεσμα να καλύπτονται οι ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες τις αγοράς.

Μία από τις σημαντικότερες περιοχές καλλιέργειας σιταριού στην Ελλάδα είναι η Θεσσαλία και συγκεκριμένα ο κάμπος της Θεσσαλίας. Στη Θεσσαλία ο κάμπος ενδείκνυται για την καλλιέργεια σιταριού λόγω της ικανότητας επίτευξης υψηλών αποδόσεων ώστε να καλύψουν τις ανάγκες σε σιτάρι της Ελλάδας.

Κεφάλαιο 1^ο: Σιτάρι

1.1 Ιστορικά στοιχεία

Το σιτάρι (*Triticum aestivum* L) είναι η πιο εκτεταμένη καλλιέργεια δημητριακών στον κόσμο, καλύπτοντας περίπου 237 εκατομμύρια εκτάρια ετησίως, αντιπροσωπεύοντας συνολικά 420 εκατομμύρια τόνους και καταλαμβάνοντας τουλάχιστον το ένα πέμπτο της πρόσληψης θερμίδων του ανθρώπου. Ως τρόφιμο, το σιτάρι συνεισφέρει περισσότερες πρωτεΐνες και θερμίδες στη διατροφή από οποιαδήποτε άλλη καλλιέργεια και το παγκόσμιο εμπόριο σιταριού υπερβαίνει κατά πολύ τις συνεισφορές άλλων δημητριακών μαζί

Εικόνα 1.1: Βότρες σίτου

Πηγή:https://sites.google.com/site/agrogreece1/_/rsrc/1489690738676/megales-kalliergeies-monoete-phyta/sitos/atimo-paixnidi-me-to-skliro-sitari-696x435.jpg

Το σιτάρι αποτελεί μία ετήσια πόα που αναπτύσσεται σε ύψος από ½ έως 1 ¼ μέτρα, με ένα μακρύ μίσχο που καταλήγει σε ένα σφιχτά σχηματισμένο σύμπλεγμα παχύρρευστων πυρήνων που περικλείεται από μια γενειάδα από τριχωτές ακίδες. Καλλιεργείται σε όλο τον κόσμο για τα εξαιρετικά θρεπτικά και χρήσιμα σιτάρια του, ως μία από τις τρεις πρώτες καλλιέργειες με τη μεγαλύτερη παραγωγή, μαζί με το καλαμπόκι και το ρύζι. Χρησιμοποιείται στην παραγωγή ψωμιού, μπισκότων, ζωοτροφών, ζαχαροπλαστικής, μεταξύ άλλων. Το σιτάρι ως σημαντική βιομηχανική

καλλιέργεια είναι η κύρια πρώτη ύλη για την παραγωγή ζωοτροφών, ψωμί, κέικ, μπισκότων, ζυμαρικών, μακαρονιών κ.α. Ταυτόχρονα τα παραπροϊόντα του χρησιμοποιούνται για την δημιουργία ζωοτροφών.

Το σιτάρι καλλιεργείται για πάνω από 10.000 χρόνια και προέρχεται από την περιοχή της Εύφορης Ημισελήνου μαζί με άλλες βασικές καλλιέργειες. Ωστόσο, το προγονικό σιτάρι μπορεί να φαινόταν πολύ διαφορετικό από αυτό που έχουμε σήμερα, με πολύ μικρότερους πυρήνες. Η επιλογή γονότυπων με μεγάλους πυρήνες (για την εξαγωγή περισσότερων θρεπτικών συστατικών από κάθε μίσχο) οδήγησε στην αύξηση του μεγέθους των πυρήνων.

Οι άγριοι πρόγονοι των καλλιεργούμενων ειδών σιταριού εντοπίζονται σε περιοχές της νοτιοδυτικής Ασίας. Η περιοχή προέλευσης του σιταριού είναι η Εύφορη Ημισέληνος, μία λοφώδης περιοχή στους πρόποδες των βουνών Ζαγρος στο νοτιοδυτικό Ιράν και στο μέσο των λεκανών του Τίγρη και του Ευφράτη στο βόρειο Ιράκ και την ανατολική Τουρκία. Από τα άγρια είδη που έχουν εντοπιστεί τα 4 είναι είδη σιταριού στην συγκεκριμένη περιοχή.

Με βάση το χρονολογικό σύστημα που χρησιμοποιείται στην ανατολική Μεσόγειο, οι 7 χιλιετίες μεταξύ 13.000 και 6.200 π.Χ. χωρίζονται σε 4 περιόδους: την ύστερη Επιπαλαιολιθική (η Νατούφιαν) (13,300-BP), Η Νεολιθική Προκεραμική Α (ΠΠΝΑ) (10.300-9.500 Π.Χ.), η Νεολιθική Προκεραμική Β (ΠΠΝΒ) (9.500-7.500 Π.Χ.), και η Κεραμική ή Κεραμική Νεολιθική (7.500-6.200 Π.Χ.). Ο αρχαιολογικός χαρακτηρισμός αυτών των περιόδων περιγράφεται από γεγονότα που σχετίζονται με την καλλιέργεια σιταριού. Στη Νατουφιανή περίοδο, οι κυνηγοί-τροφοσυλλέκτες του Λεβάντε συνέλεξαν κόκκους άγριων δημητριακών (σιτάρι, κριθάρι, βρώμη, σίκαλη και Αιγίλωπα) καθώς και σπόρους, καρπούς και ρίζες άλλων φυτών. Δεν έχουν ληφθεί στοιχεία καλλιέργειας από αυτήν την περίοδο. Οι εξημερωμένες μορφές σιταριών εντοπίζονται στην προκεραμική νεολιθική περίοδο Α όπου το γυμνόσπερμο σιτάρι (πιθανότητα τετραπλοειδές) εμφανίστηκε κι εξαπλώθηκε στις περιοχές της Εύφορης Ημισελήνου και τις γειτονικές περιοχές. Εκεί ήρθε σε επαφή με το *Ae. tauschii* Coss. (= *Ae. squarrosa* L.) με αποτέλεσμα τον σχηματισμό εξαπλοειδούς σίτου.

Στην Νεολιθική Κεραμική περιοχή η καλλιέργεια σιταριού εξαπλώθηκε στην Ευρώπη, Ασία και Αφρική. Σε αυτή την περίοδο η οικονομία μετατοπίστηκε από το

κυνήγι και την συλλογή σε συστήματα καλλιέργειας φυτικών ειδών και σιταριού. Ήταν μια μεγάλη κοινωνικοοικονομική και πολιτισμική αλλαγή που επηρέασε την ανθρώπινη εξέλιξη αφενός και διευκόλυνε την ανάπτυξη του ανθρώπινου πολιτισμού αφετέρου.

Η καλλιέργεια του σιταριού μεταδόθηκε από την Εύφορη Ημισέληνο στην Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία με την εξάπλωση του σιταριού σημειώθηκε την 8η και 7η χιλιετία.

Το κύριο ρεύμα σιταριού (και κριθαριού) προς την Ευρώπη ήταν από την Ανατολία στην Ελλάδα (περίπου 8.000 π.Χ.). Από εκεί η διαδρομή διακλαδίστηκε: μέσω της πρώτης διαδρομής το σιτάρι μεταφέρθηκε στην Ιταλία, τη νότια Γαλλία και την Ισπανία (περίπου 7.000 π.Χ.) όπου οι πρώτες περιοχές καλλιέργειας, όπως γενικά στις χερσονήσους της Μεσογείου, ήταν οι νοτιοανατολικές πεδιάδες δίπλα στην ακτή. Η δεύτερη διαδρομή περνούσε βόρεια, διασχίζοντας τα Βαλκάνια, μέσω της κοιλάδας του Δούναβη (περίπου 7.000 π.Χ.) στην κοιλάδα του Ρήνου. Από εκεί το σιτάρι εξαπλώθηκε στην κεντρική, δυτική και βόρεια Ευρώπη (στην Ολλανδία λίγο πριν από τις 6.000 π.Χ., και στην Αγγλία και τη Σκανδιναβία κατά 5.000 π.χ.). Τα διάφορα είδη σιταριού μεταφέρθηκαν στην Ευρώπη.

Η ταχύτητα της μετανάστευσης επηρεάστηκε από παράγοντες όπως η ανάγκη προσαρμογής στις νέες κλιματικές συνθήκες, η διαθεσιμότητα άγριων δημητριακών και άλλων ειδών τροφής στην περιοχή και η ανάπτυξη διαφόρων μέσων επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών.

1.2 Βοτανική ταξινόμηση-Μορφολογικά χαρακτηριστικά

Τα σιτάρια ταξινομούνται με βάση τα είδη, τους εμπορικούς τύπους και τη συνήθεια ανάπτυξης. Με βάση αυτά, υπάρχουν δεκαέξι είδη και δύο εμπορικοί τύποι ως εξής :

- Μαλακό σιτάρι (*Triticum aestivum*)
- Σκληρό σιτάρι (*Triticum durum*)

Ταυτόχρονα ανάλογα με τις συνθήκες ανάπτυξης διακρίνεται σε : Χειμερινό, ανοιξιόγειο και ουδέτερο σιτάρι. Το χειμερινό σιτάρι βρίσκεται σε αδράνεια κατά τη διάρκεια των κρύων του χειμώνα.

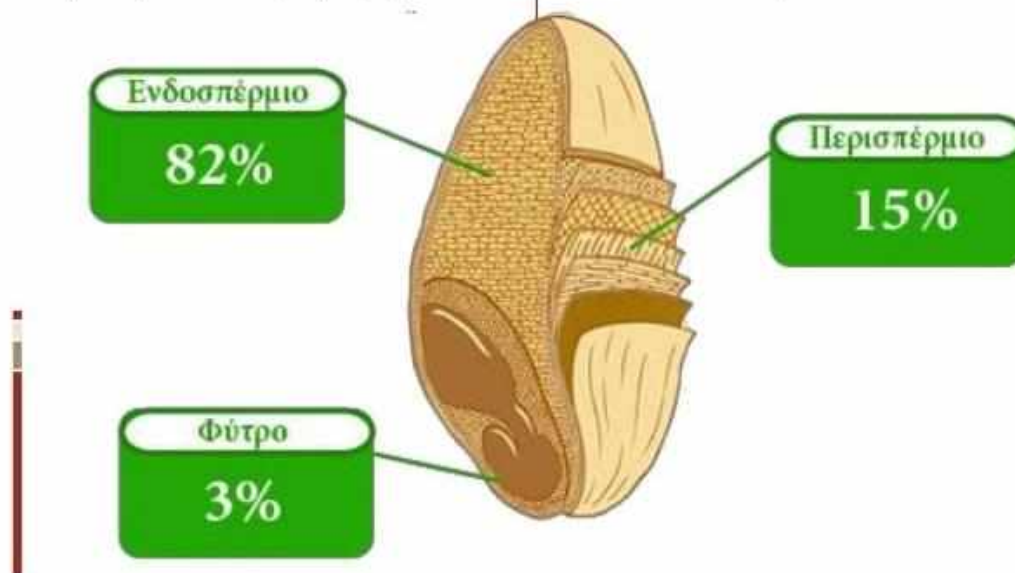
Το σιτάρι διαθέτει θυσσανώδες ριζικό σύστημα που αποτελείται από αρκετές ρίζες που φτάνουν βαθιά στο έδαφος. Οι ρίζες είναι δύο ειδών οι εμβρυακές και μόνιμες με τις εμβρυακές να αναπτύσσονται από το έμβρυο. Οι μόνιμες ρίζες αναπτύσσονται μετέπειτα από ένα κόμβο του στελέχους στην επιφάνεια του εδάφους. Αυτές οι ρίζες είναι πιο παχιές και πιο σκληρές συγκριτικά με τις εμβρυακές.

Ο βλαστός του σίτου ή αλλιώς στέλεχος, αποτελείται από έναν κυκλικό σωλήνα που είναι κενός στο κέντρο και ανά διαστήματα αποτελείται από γόνατα ή κόμβους. Τα γόνατα βοηθούν στη διατήρηση της όρθιας θέσης των φυτών. Το ύψος του στελέχους κυμαίνεται από 0,60-1,50μ. Η ταξιανθία του σιταριού είναι το στάχυ. Αποτελείται από τη ράχη που έχει εναλλάξ μικρούς ποδίσκους που φέρουν τα σταχύδια. Το κάθε σταχύδιο περιβάλλεται από δύο βράκτια φύλλα που ονομάζονται λέπυρα.

Στον καρπό το ενδοσπέρμιο συμφύεται με το περικάρπιο με το πρώτο να αποτελείται από μεγάλα παρεγχυματικά κύτταρα που είναι γεμάτα με αμυλόκοκκους. Η μορφολογία του κόκκου σίτου παρατηρείται στην εικόνα 1.2.

|| Μορφολογία του κόκκου του σιταριού

Τρία βασικά μέρη έχει ο κόκκος του σιταριού:

Εικόνα 1.2: Μορφολογία κόκκου σίτου

Πηγή:<https://image.slidesharecdn.com/bread-141206100441-conversion-gate01/95/bread-18-638.jpg?cb=1417860380>

1.3 Καλλιεργούμενες ποικιλίες

Τα κύρια καλλιεργούμενα είδη σιταριού είναι τα εξής :

- Μαλακό σιτάρι ή σιτάρι ψωμιού (*T. aestivum*): Εξαπλοειδές είδος που είναι το πιο ευρέως καλλιεργούμενο στον κόσμο
- Σκληρό (*T. durum*): Η μόνη τετραπλοειδής μορφή σιταριού που χρησιμοποιείται ευρέως σήμερα
- *Einkorn* (*T. monococtum*): Διπλοειδές είδος με άγριες και καλλιεργούμενες παραλλαγές. Εξημερώθηκε ταυτόχρονα με το σιτάρι, αλλά δεν απόκτησε ποτέ την ίδια σημασία. Αποτελεί το πρώτο είδος σίτου που καλλιέργησε ο άνθρωπος καθώς εξημερώθηκε και καλλιεργείται από το 10.000 π.Χ. Το μονόκοκκο σιτάρι είναι κατάλληλο για παραδοσιακή καλλιέργεια μειωμένων εισροών καθώς παρουσιάζει μεγαλύτερη φωτοσυνθετική ικανότητα από το κοινό σιτάρι.
- *Emmer* (*T. dicocum*): Τετραπλοειδές είδος, που καλλιεργείται στην αρχαιότητα αλλά δεν έχει πλέον ευρεία χρήση. Καλλιεργείται έως και τα 1500 μέτρα υψόμετρο ακόμα και σε πετρώδη εδάφη ενώ μπορεί να προσαρμοστεί σε άγονα εδάφη παρουσιάζοντας ανθεκτικότητα σε χαμηλές θερμοκρασίες και ασθένειες.
- Σπέλτα (*T. spelta*): Άλλο εξαπλοειδές είδος που καλλιεργείται σε περιορισμένες ποσότητες. Το σιτάρι σπέλτα αποτελεί μία νεώτερη εξέλιξη του σίτου και αναπτύχθηκε μετά το 5000 π.Χ. Πλέον καλλιεργείται στις περιοχές της κεντρικής Ευρώπης και στις ΗΠΑ. Μπορεί να καλλιεργηθεί σε μία ποικιλία περιβαλλοντικών συνθηκών αλλά προτιμά γόνιμα εδάφη. Είναι κατάλληλο για παραγωγή διαφόρων αρτοποιημάτων

1.4 Στοιχεία καλλιέργειας

Η δημιουργία επαρκούς φυτοπροστασίας αποτελεί προϋπόθεση για μια επιτυχημένη καλλιέργεια σιταριού, επομένως η επεξεργασία των σπόρων είναι μια ζωτική διαδικασία για την επίτευξη αυτού. Η επεξεργασία σπόρων θα εξασφαλίσει υψηλό ποσοστό βλάστησης, καλές συνθήκες καλλιέργειας και απόδοση των καλλιεργειών. Η επεξεργασία σπόρων με κατάλληλο φυτοφάρμακο θα ενισχύσει την καλύτερη βλάστηση των σπόρων αποτρέποντας ή μειώνοντας τη συχνότητα εμφάνισης παρασίτων.

Η σπορά των σπόρων σιταριού αποτελεί το πρώτο βήμα στην δημιουργία της καλλιέργειας. Η επαρκή φυτοπροστασία των σπόρων και των φυτών αποτελεί

προϋπόθεση για μια επιτυχημένη καλλιέργεια και αυτό εξαρτάται από την εμφάνιση δενδρυλλίων, η οποία μπορεί να επηρεαστεί από τη μέθοδο σποράς που χρησιμοποιούν οι αγρότες. Η μέθοδος σποράς που χρησιμοποιούν οι αγρότες καθορίζεται βασικά από τη διαθέσιμη τεχνολογία και όχι από την αναμενόμενη απόδοση.

Οι σπόροι φυτεύονται σε απόσταση περίπου 25-30cm μεταξύ τους και μεταξύ των γραμμών φύτευσης. Μία ποσότητα σπόρων 120-140kg/ha συνιστάται για την καλύτερη απόδοση των καλλιεργειών.

1.5 Εδαφοκλιματικές απαιτήσεις

Το σιτάρι ανταποκρίνεται καλά στην εφαρμογή λιπάσματος NPK. Συνιστάται η εφαρμογή 100 - 120 kgN/ha και 40 - 60 KgP₂O₅ /ha και 40 – 60 kgK₂O/ha. Το P και το K πρέπει να εφαρμόζονται πριν από τη σπορά και να ενσωματώνονται στο έδαφος. Εκτός από αμμώδη εδάφη, το N μπορεί να εφαρμοστεί πριν από τη σπορά ως εφάπαξ δόση. Ωστόσο, για αμμώδη εδάφη με υψηλή πορώδη υφή, το N θα πρέπει να εφαρμόζεται σε χωριστές δόσεις, πρώτα κατά τη φύτευση, μετά τρεις ή τέσσερις εβδομάδες μετά τη σπορά.

Στην Ελλάδα η εμπορική παραγωγή σιταριού εξαρτάται εξ ολοκλήρου από την άρδευση. Η προσπάθεια για την καλλιέργεια σίτου που τροφοδοτείται με βροχή είναι ακόμα υποτυπώδης. Οι καλλιέργειες σιταριού που καλλιεργούνται σε αμμώδη εδάφη πρέπει να ποτίζονται τακτικά από αυτές που καλλιεργούνται σε αργιλώδη εδάφη. Για τα αμμοπηλώδη, συνιστώνται διαστήματα άρδευσης 5-7 ημερών μέχρι την κατάσταση εκκίνησης και η επακόλουθη άρδευση θα πρέπει να γίνεται σε μεσοδιαστήματα 7 ημερών. Σε μεσαία έως βαριά εδάφη συνιστάται μεσοδιάστημα άρδευσης 7 – 8 ημερών. Το υδατικό στρες κατά την ανθοφορία θα επηρεάσει αρνητικά την απόδοση μειώνοντας τον αριθμό και το βάρος των κόκκων. Η άρδευση θα πρέπει να τερματιστεί δύο εβδομάδες για τη συγκομιδή του σιταριού. Σε περιπτώσεις όπου οι ισχυροί άνεμοι επικρατούν στην περιοχή και η καλλιεργούμενη ποικιλία είναι επιρρεπής στην πτώση των βλαστών τότε μπορεί να χρειαστεί να τερματιστεί έγκαιρα η άρδευση.

1.6 Εχθροί και ασθένειες

Τα δημητριακά όπως το σιτάρι είναι γενικά πιο ευαίσθητα στον ανταγωνισμό από τα ζιζάνια τις πρώτες εβδομάδες ανάπτυξης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, λόγω της μακράς βλαστικής περιόδου ορισμένα φυτικά είδη μπορούν να ανταγωνιστούν πάρα πολλά διαφορετικά είδη ζιζανίων.

Η κρίσιμη περίοδος ανταγωνισμού με τα ζιζάνια είναι 30 έως 60 ημέρες μετά τη σπορά. Μετά από 60 μέρες σποράς δεν υπάρχει οικονομική ωφελεία την εξάλειψη των ζιζανίων από την καλλιέργεια σιταριού. Γενικότερα καμία τεχνική δεν θα εξαλείψει επαρκώς το πρόβλημα των ζιζανίων έτσι οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται μπορούν να χρησιμοποιηθούν προληπτικά για την μείωση του ανταγωνισμού και για την διατήρηση της κερδοφορίας της καλλιέργειας.

Ο ανταγωνισμός μπορεί να ελαχιστοποιηθεί με τη σπορά υγείων σπόρων σε καθαρό έδαφος κατά την διάρκεια ή αμέσως μετά την προετοιμασία του εδάφους. Εάν πρόκειται να χρησιμοποιηθεί ζιζανιοκτόνο για τον έλεγχο των ζιζανίων, είναι απαραίτητη η γνώση του κυρίαρχου ζιζανίου στο αγρόκτημα. Ο χρόνος της καλλιέργειας του σιταριού δεν συμπίπτει με την περίοδο της βέλτιστης παρέμβασης των ζιζανίων. Ωστόσο, καθώς η θερμοκρασία θα ανέβει τον Φεβρουάριο, τα ζιζάνια θα αρχίσουν να εμφανίζονται. Για το λόγο αυτό, συνιστάται χειροκίνητη βοτάνιση με σκαπάνη μετά την βλάστηση (Gradla et al., 2018).

Καθυστερημένη σπορά μπορεί να οδηγήσει σε προσβολές από αφίδες ενώ τα τρωκτικά και πτηνά μπορούν να καταναλώσουν τους σπόρους. Υπάρχουν επίσης απειλές από παράσιτα εντόμων: γρύλους, μυρμήγκια θεριστών, τερμίτες κ.λπ. Οι απώλειες λόγω παρασίτων και ασθενειών αναφέρεται ότι κυμαίνονται μεταξύ 30 – 35%. Ο έλεγχος των παρασίτων του σιταριού έχει επιτευχθεί μέσω καλλιεργητικών πρακτικών, της χρήσης ανθεκτικών ποικιλιών και της χρήσης φυτοφαρμάκων (Gradla et al., 2018).

Το σιτάρι θα αναπτυχθεί σε περιοχές με βροχοπτώσεις τόσο χαμηλές όσο 15 ίντσες (38,1 cm). Ωστόσο, τα χωράφια με σιτάρι σε αυτές τις άνυδρες περιοχές δεν θα έχουν σοδεία για ένα ολόκληρο έτος πριν την βλάστηση του σιταριού (Gradla et al., 2018).

1.7 Συγκομιδή και επεξεργασία

Όταν το σιτάρι είναι έτοιμο για συγκομιδή, τα κεφάλια του κόκκου αρχίζουν να λυγίζουν από το βάρος των πυρήνων. Αυτό, σε συνδυασμό με το χρυσαφί χρώμα, υποδηλώνει ότι είναι ώρα για τη συγκομιδή του σιταριού (10 – 12 % επίπεδο υγρασίας). Το σιτάρι που σπέρνεται στα μέσα Νοεμβρίου είναι συνήθως έτοιμο για συγκομιδή τον Απρίλιο. Το σιτάρι απαιτεί συνήθως μεταξύ 110 και 130 ημερών μεταξύ της φύτευσης και της συγκομιδής, ανάλογα με το κλίμα, τον τύπο των σπόρων και τις συνθήκες του εδάφους. Μετά τη συγκομιδή, το χωράφι καθαρίζεται και προετοιμάζεται για φύτευση ξανά. Οι αγρότες που χρησιμοποιούν πρακτικές αμειψισποράς δεν φυτεύουν σιτάρι σε διαδοχικά έτη, αν και μπορεί να πραγματοποιήσουν φύτευση του σιταριού στο χωράφι αργότερα.

Κατά κύριο λόγο η συγκομιδή του σιταριού πραγματοποιείται μηχανικά. Το συγκομισμένο σιτάρι στη συνέχεια μεταφέρεται στις μονάδες επεξεργασίας για να υποστεί επεξεργασία και να αποθηκευτεί έως ότου χρειαστεί. Εκεί πραγματοποιείται απομόνωση των κόκκων και περαιτέρω επεξεργασία τους για παραγωγή αλευριού.

Υπάρχουν πολλές ταξινομήσεις για το αλεύρι σίτου, ανάλογα με το μέρος του σπόρου που χρησιμοποιείται και τη σκληρότητα του ενδοσπερμίου. Οι πυρήνες του σιταριού έχουν τρία μέρη: το μικρό φύτρο, το μεγάλο ενδοσπέρμιο και το τραχύ εξωτερικό περίβλημα που είναι γνωστό ως πίτουρο. Το σκληρό σιτάρι είναι κατάλληλο για την παρασκευή ζυμαρικών και ψωμιού και το μαλακό σιτάρι χρησιμοποιείται για άλλα προϊόντα σιταριού που δεν απαιτούν υψηλή περιεκτικότητα σε γλουτένη. Εάν το αλεύρι παρασκευάζεται αποκλειστικά από το ενδοσπέρμιο, είναι γνωστό ως λευκό αλεύρι. Αν αλεσθεί και το φύτρο, το προϊόν λέγεται φύτρο αλεύρι. Το αλεύρι που χρησιμοποιεί ολόκληρο τον πυρήνα λέγεται ολικής αλέσεως. Στην περίπτωση χρήσης αλευριού που δεν χρησιμοποιείται ο ολόκληρος πυρήνας, το πίτουρο και το φύτρο επεξεργάζονται και πωλούνται χωριστά.

Κεφάλαιο 2^ο: Συμβολαιακή γεωργία

2.1 Ορισμός

Η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί έναν ευρέως χρησιμοποιούμενο όρο που έχει απασχολήσει επιστήμονες από διαφορετικούς κλάδους όπως οικονομολόγους, ανθρωπολόγους, πολιτικούς οικονομολόγους, κοινωνιολόγους ακόμα και γεωγράφους. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της συμβολαιακής γεωργίας και η εφαρμογή της παγκοσμίως στην πράξη έχουν οδηγήσει στην εμφάνιση διαφορετικών όρων σχετικά με την συμβολαιακή γεωργία.

Η συμβολαιακή γεωργία μπορεί να οριστεί ως συμφωνία μεταξύ αγροτών και επιχειρήσεων μεταποίησης ή/και εμπορίας για την παραγωγή και την προμήθεια γεωργικών προϊόντων στο πλαίσιο προθεσμιακών συμφωνιών, συχνά σε προκαθορισμένες τιμές. Η ρύθμιση επίσης περιλαμβάνει πάντα τον αγοραστή στην παροχή ενός βαθμού υποστήριξης στην παραγωγή μέσω, για παράδειγμα, της παροχής εισροών και της παροχής τεχνικών συμβουλών. Η βάση αυτών των ρυθμίσεων είναι η δέσμευση του αγρότη να παράσχει ένα συγκεκριμένο εμπόρευμα σε ποσότητες και σε ποιοτικά πρότυπα που καθορίζονται από τον αγοραστή και μια δέσμευση από την πλευρά της εταιρείας να υποστηρίξει την παραγωγή του αγρότη και να αγοράσει το εμπόρευμα.

Ο ένας κλασικός ορισμός που παρέχεται από τον Roy (1963) αναφέρεται σε μια συμβατική συμφωνία μεταξύ αγροτών και άλλων επιχειρήσεων, προφορική ή γραπτή, που προσδιορίζει έναν ή περισσότερους όρους παραγωγής και/ή εμπορίας ενός γεωργικού προϊόντος.

Η ένταση της συμβατικής ρύθμισης ποικίλλει ανάλογα με το βάθος και την πολυπλοκότητα των διατάξεων σε καθένα από τους ακόλουθους τρεις τομείς:

Παροχή αγοράς: Ο καλλιεργητής και ο αγοραστής συμφωνούν με τους όρους και τις προϋποθέσεις για τη μελλοντική πώληση και αγορά μιας καλλιέργειας ή ζωικού προϊόντος.

Παροχή πόρων: Σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις μάρκετινγκ, ο αγοραστής συμφωνεί να παράσχει επιλεγμένες εισροές, συμπεριλαμβανομένων περιστασιακών προετοιμασιών γης και τεχνικών συμβουλών.

Προδιαγραφές διαχείρισης: Ο καλλιεργητής συμφωνεί να ακολουθήσει τις προτεινόμενες μεθόδους παραγωγής, τα καθεστώτα εισροών και τις προδιαγραφές καλλιέργειας και συγκομιδής.

Με αποτελεσματική διαχείριση, η συμβολαιακή γεωργία μπορεί να αποτελέσει μέσο για την ανάπτυξη αγορών και τη μεταφορά τεχνικών δεξιοτήτων με τρόπο κερδοφόρο τόσο για τους χορηγούς όσο και για τους αγρότες. Η προσέγγιση χρησιμοποιείται ευρέως, όχι μόνο για καλλιέργειες δέντρων και άλλων μετρητών, αλλά όλο και περισσότερο για φρούτα και λαχανικά, πουλερικά, χοίρους, γαλακτοκομικά προϊόντα, ακόμη και γαρίδες και ψάρια. Πράγματι, η συμβολαιακή γεωργία χαρακτηρίζεται από την "τεράστια ποικιλομορφία" όχι μόνο όσον αφορά τα συμβεβλημένα προϊόντα, αλλά και σε σχέση με τους πολλούς διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορεί να πραγματοποιηθεί.

Το σύστημα της συμβολαιακής γεωργίας πρέπει να θεωρηθεί ως εταιρική σχέση μεταξύ αγροτικών επιχειρήσεων και αγροτών. Για να είναι επιτυχής απαιτείται μακροπρόθεσμη δέσμευση και από τα δύο μέρη. Οι εκμεταλλευτικές ρυθμίσεις από τα διευθυντικά στελέχη είναι πιθανό να έχουν περιορισμένη διάρκεια και μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τις επενδύσεις στον αγροτικό τομέα. Ομοίως, οι αγρότες πρέπει να λάβουν υπόψη ότι η τήρηση των συμβατικών ρυθμίσεων είναι πιθανόν να ωφελήσει μακροπρόθεσμα.

Γενικότερα η συμβολαιακή γεωργία παρουσιάζει μία μεγάλη ποικιλία πρακτικά. Η μορφή της, οι στάσεις και οι προσεγγίσεις των εταίρων επηρεάζονται κυρίως από τη διαθεσιμότητα άλλων εναλλακτικών λύσεων και τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές δομές σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, μαζί με τις προδιαγραφές του προϊόντος (Minot 1993).

2.2 Ιστορία

Σε μια εποχή απελευθέρωσης της αγοράς, παγκοσμιοποίησης και διεύρυνσης της αγροτικής επιχείρησης, υπάρχει ο κίνδυνος οι μικροί αγρότες να δυσκολευτούν να συμμετάσχουν πλήρως στην οικονομία της αγοράς. Σε πολλές χώρες, τέτοιοι αγρότες θα μπορούσαν να περιθωριοποιηθούν καθώς τα μεγαλύτερα αγροκτήματα καθίστανται ολοένα και πιο απαραίτητα για μια κερδοφόρα επιχείρηση. Συνέπεια

αυτού θα είναι η συνέχιση της μετακίνησης πληθυσμών στις αστικές περιοχές που παρατηρείται σχεδόν παντού.

Οι προσπάθειες των κυβερνήσεων και των αναπτυξιακών οργανισμών να συλλάβουν αυτήν την μετατόπιση τείνουν να τονίζουν τον προσδιορισμό των δραστηριοτήτων "δημιουργίας εισοδήματος" για τους αγροτικούς ανθρώπους. Δυστυχώς, υπάρχουν σχετικά λίγα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τέτοιες προσπάθειες απέδωσαν καρπούς. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι σπάνια υπάρχουν οι αναγκαίοι σύνδεσμοι στην αλυσίδα παραγωγής, δηλαδή αγρότες και μικροεπιχειρηματίες δεν διαθέτουν αξιόπιστες και οικονομικά αποδοτικές πληροφορίες, όπως συμβουλές επέκτασης, υπηρεσίες μηχανοποίησης, σπόρους, λιπάσματα και πίστωση, και εγγυημένες και κερδοφόρες αγορές για την παραγωγή τους. Ωστόσο, η καλά οργανωμένη γεωργική σύμβαση παρέχει τέτοιους δεσμούς και φαίνεται ότι προσφέρει έναν σημαντικό τρόπο με τον οποίο οι μικρότεροι παραγωγοί μπορούν να καλλιεργούν με εμπορικό τρόπο. Παρομοίως, παρέχει επίσης στους επενδυτές τη δυνατότητα να εγγυηθούν μια αξιόπιστη πηγή εφοδιασμού, τόσο από την άποψη της ποσότητας όσο και της ποιότητας.

Η συμβολαιακή γεωργία υπήρχε από αμνημονεύτων χρόνων. Στην αρχαία Ελλάδα η πρακτική ήταν ευρέως διαδεδομένη, με συγκεκριμένα ποσοστά συγκεκριμένων καλλιεργειών να αποτελούν μέσο πληρωμής των δεκάτων, των ενοικίων και των χρεών. Κατά τη διάρκεια του πρώτου αιώνα στην Κίνα εμφανίστηκαν οι πρώτες μορφές συμβολαιακής γεωργίας. Στις Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι τα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, οι συμφωνίες για την κτηνοτροφία επέτρεπαν την αφαίρεση μεταξύ του ενός τρίτου και του μισού της καλλιέργειας για πληρωμή ενοικίου στον ιδιοκτήτη γης. Αυτές οι πρακτικές ήταν, φυσικά, μια μορφή δουλοπαροικίας και συνήθως προωθούσαν το μόνιμο χρέος των αγροτών. Τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, καθιερώθηκαν επίσημες συμφωνίες αγροτών-εταιρειών σε αποικίες που ελέγχονταν από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις. Για παράδειγμα, στο Gezira στο κεντρικό Σουδάν, οι αγρότες υπέγραψαν συμβόλαιο να καλλιεργήσουν βαμβάκι ως μέρος μιας μεγαλύτερης συμφωνίας ενοικίασης γης. Αυτό το έργο χρησίμευσε ως μοντέλο από το οποίο στη συνέχεια αναπτύχθηκαν πολλά έργα για την συμβολαιακή γεωργία μικρού μεγέθους.

2.3 Δομή συμβολαίου και πρότυπα για δίκαια συμβόλαια

Στην πράξη, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ της ρύθμισης ιδιωτικών συμβάσεων και των συστημάτων συμβολαιακής γεωργίας. Ωστόσο, από την άποψη του περιεχομένου της σύμβασης, μπορούν να θεωρηθούν παρόμοια, δεδομένου ότι μια ιδιωτική σύμβαση αποτελεί απλώς μέρος των συμβάσεων. Μια δίκαιη σύμβαση θα πρέπει να περιέχει αμοιβαίες υποχρεώσεις με ισορροπία μεταξύ των ανταμοιβών και των κινδύνων που προκύπτουν για κάθε μέρος.

Κάθε σύμβαση γεωργικής παραγωγής είναι ένα πολύ περίπλοκο έγγραφο που ορίζει μια οικονομική σχέση που υποτίθεται ότι είναι εξίσου επωφελής και για τα δύο μέρη. Ο τρόπος με τον οποίο τα συμβαλλόμενα μέρη προσεγγίζουν τη σύνταξη της συμφωνίας τους επηρεάζει την αποτελεσματικότητα της συμβατικής τους σχέσης. Γενικά, η ανάδοχος εταιρεία είναι το μέρος που συντάσσει το έγγραφο της σύμβασης, το οποίο συνήθως προσφέρεται στους αγροτικούς παραγωγούς με βάση το «take it or leave». Γι' αυτό, ένας από τους λόγους για τους οποίους η σύνταξη σύμβασης θεωρείται συνήθως μονόπλευρη (Bolotova 2007). Λαμβάνουν αποφάσεις για τις γεωργικές εισροές που θα χρησιμοποιηθούν και τις παραγωγικές πρακτικές που θα εφαρμοστούν.

Οι αποδέκτες του συμβολαίου υποτίθεται ότι έχουν ενεργό ρόλο κατά την σύνταξη της σύμβασης ότι είναι πολύ δαπανηρό για αυτούς να εμπλακούν στην επαναδιαπραγμάτευση των διατάξεων της σύμβασης με κάθε μεμονωμένο αγρότη. Επιπλέον, η ύπαρξη ετερογενών συμβάσεων για τον ίδιο τύπο σύμβασης με διαφορετικούς αγρότες μπορεί να αυξήσει σημαντικά το κόστος του αναδόχου. Από την πλευρά, οιδημιουργοί του συμβολαίου συνήθως δεν έχουν σοβαρό ανταγωνισμό στην περιοχή, ενώ οι αγροτικοί παραγωγοί δεν έχουν πολλές επιλογές.

Κατά συνέπεια, αυτή η προσέγγιση για τη σύνταξη μιας σύμβασης θεωρείται συνήθως επωφελής για την εταιρεία παρά για τους παραγωγούς γεωργικών προϊόντων. Η σύνταξη μιας αποτελεσματικής και επιτυχημένης σύμβασης απαιτεί πολλή γνώση και τεχνογνωσία στους τομείς της οικονομίας, των επιχειρήσεων, του δικαίου και της δομής της βιομηχανίας. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι εταιρείες χρησιμοποιούν πρότυπα ή περιεχόμενο ρουτίνας (Goodhue and Hoffman 2006). Ωστόσο, εάν μια κατάλληλη τυποποιημένη σύμβαση δεν αναθεωρηθεί και δεν προσαρμοστεί σε μια συγκεκριμένη κατάσταση (δηλαδή αγορά προϊόντος και

γεωγραφικής αγοράς), είναι πιθανό να οδηγήσει σε μεγάλες διαφωνίες και ευκαιριακή συμπεριφορά των συμβαλλομένων αργότερα.

Μία από τις σχετικές παρατηρήσεις είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις οι γεωργικές συμβάσεις πάσχουν από έλλειψη σαφήνειας και την παρουσία διφορούμενων ρητρών (Miller 2003). Σε πολλές περιπτώσεις, οι συμβάσεις συντάσσονται από άτομα χωρίς επίσημη νομική κατάρτιση. Οι ρήτρες της σύμβασης έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους. Αυτό δίνει την εντύπωση ότι οι όροι και οι προϋποθέσεις πολλών συμβάσεων συντάσσονται στην ίδια σύμβαση χωρίς να αναθεωρηθούν.

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί είναι αν το συμβόλαιο θα είναι σε προφορική ή γραπτή μορφή. Ένα σαφές πλεονέκτημα της χρήσης γραπτής σύμβασης είναι ότι επιτρέπει τον καθορισμό ρητρών που προκαλούν έναν ορισμένο τύπο συμπεριφοράς των οικονομικών παραγόντων με αποτέλεσμα την πιο αποτελεσματική απόδοση. Επιπλέον, εάν υπάρχουν διαφωνίες, η ύπαρξη γραπτής σύμβασης εξοικονομεί χρόνο και κόστος επίλυσης αυτής της διαφωνίας. Μια σωστή προσέγγιση στη σύνταξη μιας σύμβασης αυξάνει την πιθανότητα επιτυχίας. Είναι πολύ σημαντικό μια σύμβαση παραγωγής να είναι γραπτή και να περιλαμβάνονται όλες οι διατάξεις της συμφωνίας στη σύμβαση.

Οι προφορικές συμβάσεις έχουν λειτουργήσει για δεκαετίες, αλλά είναι πολύ δύσκολο να υπερασπιστούν σε δικαστικές ή νομικές διαδικασίες. Εάν παραλείπονται στοιχεία που σχετίζονται με τα προϊόντα που παράγονται, είναι προτιμότερο να προστεθούν αυτές οι διατάξεις πριν από την υπογραφή της σύμβασης και όχι μετά τη θέσπιση της σύμβασης. Είναι εξαιρετικά σημαντικό ένας παραγωγός, ή κάποιος που ορίζεται από τον παραγωγό, να διαβάσει προσεκτικά τη σύμβαση πριν την υπογράψει (Rehber, 2007).

Η κατανομή των κινδύνων και των ανταμοιβών θα μπορούσε να επηρεαστεί από τη μορφή της σύμβασης, η οποία μπορεί να είναι γραπτή ή προφορική (Barrett et al., 2012). Μια γραπτή σύμβαση καθορίζει λεπτομερείς ρόλους και ευθύνες, διαδικασίες παρακολούθησης και κυρώσεις για μη συμμόρφωση με την απόδοση (Porro and Zenger, 2002). Αν και μια γραπτή σύμβαση θα μπορούσε να παρέχει καλύτερες δυνατότητες επιβολής, παραμένει ημιτελής. Σε ένα προφορικό συμβόλαιο, η φήμη και οι επαναλαμβανόμενες αλληλεπιδράσεις είναι οι κύριοι μηχανισμοί επιβολής (Wolf et al., 2001). Ο Levin (2003) υποστηρίζει ότι οι προφορικές συμβάσεις

μπορούν να υποκαταστήσουν τις γραπτές συμβάσεις προάγοντας την εμπιστοσύνη στη σχέση, παρέχοντας το κίνητρο να πληρώσουν την υποσχεθείσα αποζημίωση και δίνοντας στα μέρη την επιλογή να αποχωρήσουν.

Λόγω της περιορισμένης προηγούμενης έκθεσης σε συνεργασία με επιχειρήσεις αγροτοβιομηχανίας, οι αγρότες αναμένεται να προτιμούν τις διατάξεις συντονισμού και κινήτρων μιας σύμβασης να προσδιορίζονται σε γραπτή μορφή από μια προφορική μορφή

2.4 Συμβολαιακή γεωργία στην αγροτική παραγωγή

Γενικότερα υπάρχουν τρεις κύριοι τρόποι (θεωρίες) συντονισμού όπως ιεραρχίες (πλήρης ή ιδιοκτησιακή ολοκλήρωση), αγορές (συντονισμός ανοιχτής αγοράς) και δίκτυα (συνεταιρικός και εταιρικός συντονισμός).

Σήμερα, η γεωργία ως παραγωγική βιομηχανία συνδέεται στενά με δραστηριότητες μάρκετινγκ που μετατρέπουν, μεταφέρουν και μεταφέρουν τρόφιμα και φυτικές ίνες στον καταναλωτή αφενός, και εξυπηρετείται από μεγάλο αριθμό βιομηχανιών που προμηθεύουν γεωργικές εισροές από την άλλη. Η συνεργασία μεταξύ των εκμεταλλεύσεων και άλλων επιχειρήσεων του κλάδου, τόσο προς τα εμπρός όσο και προς τα πίσω είναι πλέον αναπόφευκτος. Ένα σύστημα γεωργικής παραγωγής και εμπορίας περιλαμβάνει διάφορα στάδια ή τομείς: προμηθευτές ειδών εισροής, φορείς εκμετάλλευσης, μεταποιητές αγροτικών προϊόντων, διανομείς και τελικούς καταναλωτές.

Αυτοί οι τύποι κάθετης συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών έχουν χρησιμοποιηθεί στην συμβολαιακή γεωργία. Τα συμβόλαια με μια γενική και ημιτελή έννοια απαντώνται στη γεωργία παντού σε εξαιρετικά ετερογενείς μορφές. Οι απλές συμβάσεις προδιαγραφών αγοράς ή οι μελλοντικές συμφωνίες αγοράς (συνήθως καθορίζουν την τιμή, την ποσότητα και τον χρόνο παράδοσης) είναι κοινές και οι συμβάσεις που προμηθεύουν εργατικό δυναμικό και μηχανήματα έχουν ευρεία εφαρμογή στη γεωργία (Wright 1989). Ωστόσο, η συμβατική γεωργία ή η συμβατική παραγωγή πρέπει να διακρίνεται από την πολλαπλότητα των απλών συμβάσεων μάρκετινγκ ή εργασίας. Συγκεκριμένα, η συμβολαιακή γεωργία συνεπάγεται σχέσεις μεταξύ καλλιεργητών και ιδιωτικών ή κρατικών επιχειρήσεων που υποκαθιστούν τις

συναλλαγές άμεσης αγοράς μεταξύ οικογενειακών αγροκτημάτων και μιας μονάδας μεταποίησης, εξαγωγής ή αγοράς.

Από την άποψη της παραγωγής ή της διαχείρισης, καθορίζονται δύο τύποι συμβάσεων:

Συμβάσεις περιορισμένης διαχείρισης: Σε αυτόν τον τύπο, ο αγρότης υπογράφει σύμβαση για να λάβει ορισμένες εισροές παραγωγής. Δεν υπάρχει καμία πραγματική εγγύηση για την τιμή. Η ευθύνη του αγρότη περιορίζεται μόνο για τις εισροές παραγωγής που έχει αποκτήσει βάσει συμφωνίας.

Συμβάσεις πλήρους διαχείρισης: Σε αυτήν την περίπτωση, ο αγρότης και η εταιρεία ολοκλήρωσης έχουν μια σύμβαση που βασίζεται σε μια ορισμένη ποσότητα παραγωγής. Σε αυτό το είδος σύμβασης ο γεωργός πρέπει να ακολουθεί ορισμένες διατάξεις που καθορίζονται στη συμφωνία. Με αυτόν τον τρόπο, ο παραγωγός παρέχει μια συγκεκριμένη αγορά για το προϊόν του και ασφαλίζεται έναντι των κινδύνων.

Οι συμβάσεις ταξινομούνται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες :

Συμβάσεις προδιαγραφών αγοράς: Απλώς προσδιορίζουν ορισμένα από τα μέτρα ποιότητας του προϊόντος που θα είναι αποδεκτά από τον ολοκληρωτή και επίσης τίθενται ορισμένοι κανονισμοί σχετικά με την τιμή και τον τρόπο πληρωμής. Οι συμβάσεις υπογράφονται γενικά κατά τη διάρκεια της φυτείας. Καθορίζουν πόσο θα αγοράσει ο ολοκληρωτής και σε ποια τιμή. Από την άποψη του παραγωγού, εγγυώνται έναν αγοραστή εάν πληρούνται οι προδιαγραφές.

Συμβάσεις παροχής πόρων: Σε αυτόν τον τύπο, οι ολοκληρωτές παρέχουν πόρους παραγωγής με ορισμένες προϋποθέσεις, διοικητική βοήθεια και επίβλεψη. Οι τιμές των προϊόντων βασίζονται συνήθως στις αγορές spot και οι εγγυήσεις εισοδήματος προς τους παραγωγούς είναι ελάχιστες.

Συμβάσεις διαχείρισης και εγγύησης εισοδήματος: Αυτοί οι τύποι συμβάσεων περιλαμβάνουν συχνά τους όρους παραγωγής και εμπορίας των δύο πρώτων τύπων. Επιπλέον, οι κίνδυνοι αγοράς και τιμής μεταφέρονται από τους αγρότες στους ολοκληρωτές αυτού του τύπου. Από την άλλη πλευρά, ο ολοκληρωτής αναλαμβάνει σημαντικό μέρος της διαχειριστικής ευθύνης των αγροτών.

Ωστόσο, ορισμένες συμβάσεις συνδυάζουν στην πράξη στοιχεία και των δύο ή τριών τύπων. Για παράδειγμα, η σύμβαση μπορεί να καθορίζει τις μεθόδους παραγωγής και τους όρους πώλησης, καθώς και την παροχή εισροών (Minot and Sawyer 2016).

2.4.1 Συμβολαιακή γεωργία στην Ευρώπη

Δεν υπάρχουν πολλές λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τη συμβολαιακή γεωργία στην ΕΕ. Υπάρχει Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΓΠ) σε όλη την ΕΕ και ρυθμιζόμενες αγορές. Αυτή η δομή, φυσικά, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του συνδικάτου συμβολαιακής γεωργίας σε όλο το φάσμα. Για παράδειγμα, μία από τις αλλαγές που παρατηρήθηκαν στην ισπανική βιομηχανία τροφίμων μετά την ένταξη στην ΕΕ είναι η αύξηση των συμβατικών ρυθμίσεων. Ωστόσο, στην Ισπανία ο αριθμός των αγροτών που ασχολούνται με τη συμβολαιακή γεωργία έφτασε τους 77000 το 1988 ενώ ήταν μόνο 28000 το 1986 (Erkan et al. 1993). Παρά αυτές τις πολιτικές σε επίπεδο Ένωσης, υπάρχουν διαφορές μεταξύ των χωρών από την άποψη των πρακτικών συμβολαιακής γεωργίας.

τη Γερμανία, η κάθετη ολοκλήρωση μέσω της συμβατικής παραγωγής είναι ήδη κοινή στους τομείς των γαλακτοκομικών, των πουλερικών και της ζάχαρης που αντιπροσωπεύουν περίπου το 38% της γεωργικής παραγωγής. Εκτός αυτών των τομέων, ωστόσο, μόνο το 6% περίπου της παραγωγής παράγεται βάσει σύμβασης.

Οι συμβάσεις έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη Δανία όπως και στις άλλες σκανδιναβικές χώρες. Οι σύγχρονες μορφές συμβολαιακής γεωργίας στα γαλακτοκομικά υπάρχουν στην Ευρώπη από τον 19ο αιώνα, καθώς οι ίδιοι οι παραδοσιακοί δανικοί συνεταιρισμοί γαλακτοκομικών προϊόντων ήταν μια μορφή συμβολαιακής γεωργίας.

Στη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία και την Ισπανία η τυπική παραγωγή κρέατος πουλερικών οργανώνεται κυρίως μέσω ολοκληρωτών. Αυτή η διαδικασία ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970 στη Βρετάνη ως μέρος της ώθησης των σύνθετων ζωοτροφών για ενσωμάτωση προς τα εμπρός, ενώ στις δεκαετίες του 1980 και του 1990 η ενσωμάτωση αντικατόπτριζε περισσότερο την κίνηση προς τα πίσω στην αλυσίδα παραγωγής. Οι ολοκληρωτές κατέχουν το εργοστάσιό τους επεξεργασίας και συχνά επίσης το εκκολαπτήριο και το εργοστάσιο ζωοτροφών. Οι κτηνοτρόφοι κρεατοπαραγωγής παραμένουν οι ιδιοκτήτες των κτιρίων παραγωγής, αλλά οι περισσότερες τεχνικές επιλογές (από τους νεοσσούς μιας ημέρας έως τους προμηθευτές ζωοτροφών ή ακόμα και τον τύπο των κτιρίων) γίνονται από τον

ολοκληρωτή, ο οποίος επίσης σχεδιάζει τις τοποθετήσεις νεοσσών σε συντονισμό με τα σφαγεία και τις ανάγκες της αγοράς. Οι παραγωγοί είναι συχνά οργανωμένοι σε οργανώσεις παραγωγής (ομάδες παραγωγών, κυρίως συνεταιρισμοί), οι οποίοι διαπραγματεύονται τους όρους των συμβάσεων με τη βιομηχανία. Αυτή είναι η κατάσταση, για παράδειγμα, στη Γαλλία και τη Γερμανία. Στη Γαλλία, τα περισσότερα συμβόλαια παρέχουν κάποια εγγυημένα περιθώρια κέρδους για τους παραγωγούς (Caspari et al. 2010).

2.5 Οφέλη και μειονεκτήματα

Από την άποψη των αγροτών, οι συμβατικές ρυθμίσεις μπορούν να τους παρέχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες παραγωγής και πίστωση, καθώς και γνώση της νέας τεχνολογίας. Οι ρυθμίσεις τιμολόγησης μπορούν να μειώσουν τον κίνδυνο και την αβεβαιότητα. Ορισμένες συμβάσεις γεωργικής εκμετάλλευσης δίνουν τη δυνατότητα στους αγρότες να διαφοροποιηθούν σε νέες καλλιέργειες, κάτι που δεν θα ήταν δυνατό χωρίς τις διευκολύνσεις επεξεργασίας και/ή εμπορίας που παρέχονται από την εταιρεία. Αντισταθμίζοντας αυτά τα οφέλη, ωστόσο, είναι οι κίνδυνοι που συνδέονται με την καλλιέργεια μιας νέας καλλιέργειας, το γεγονός ότι η εταιρεία ενδέχεται να μην τηρήσει τις δεσμεύσεις της και ο κίνδυνος χρέους εάν προκύψουν προβλήματα. Από την άποψη των χορηγών εταιρειών, η συμβατική γεωργία μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να είναι πιο αποτελεσματική από την παραγωγή φυτειών και σίγουρα θα είναι πιο πολιτικά αποδεκτή. Μπορεί να τους δώσει πρόσβαση σε γη που διαφορετικά δεν θα ήταν διαθέσιμη και την ευκαιρία να οργανώσουν μια αξιόπιστη προμήθεια προϊόντων της επιθυμητής ποιότητας, τα οποία πιθανότατα δεν θα μπορούσαν να αποκτηθούν στην ελεύθερη αγορά. Από την άλλη πλευρά, από την πλευρά των εταιρειών η γεωργική σύμβαση δεν είναι χωρίς δυσκολίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αγρότες μπορούν να πουλήσουν τις εκροές τους σε ξένους, παρόλο που αυτές παρήχθησαν με τη χρήση εισροών που παρέχονται από την εταιρεία. Συγκρούσεις μπορεί επίσης να προκύψουν επειδή το άκαμπτο αγροτικό ημερολόγιο που απαιτείται βάσει της σύμβασης συχνά παρεμβαίνει στις κοινωνικές και πολιτιστικές υποχρεώσεις.

Αναλυτικότερα, η αστάθεια των τιμών είναι μια πηγή αβεβαιότητας που μπορεί να επηρεάσει την απόφαση συμμετοχής των μικροϊδιοκτητών στην συμβολαϊκή γεωργία. Οι διαφορετικές επιλογές τιμών μπορεί να συνεπάγονται διαφορετικούς

κινδύνους αλλά κι ανταμοιβή. Εάν μια σύμβαση προσδιορίζει μια σταθερή πληρωμή εκ των προτέρων, οι αγρότες αναλαμβάνουν μόνο τον κίνδυνο παραγωγής ενώ η επιχείρηση αναλαμβάνει όλο τον κίνδυνο αγοράς. Με την αποδοχή μιας χαμηλότερης αναμενόμενης τιμής, οι αγρότες, στην πραγματικότητα, συμφωνούν να πληρώσουν ένα ασφάλιστρο κινδύνου. Ωστόσο, η επιχείρηση μπορεί να χρησιμοποιήσει διαφορετικά εργαλεία διαχείρισης κινδύνου που δεν είναι διαθέσιμα για τους αγρότες. Αντίθετα, εάν οι αγρότες θεωρούν μια επιλογή σταθερής τιμής μη ελκυστική, η επιχείρηση μπορεί να χρησιμοποιήσει μια επιλογή μεταβλητής τιμής. Αυτή η στρατηγική μπορεί να μειώσει τα προβλήματα ηθικού κινδύνου, καθιστώντας και τα δύο μέρη υπολειπόμενους διεκδικητές, αλλά μπορεί να αυξήσει την έκθεση των αγροτών στον κίνδυνο τιμών (Wolf et al., 2001).

Σχετικά με την ποιότητα των προϊόντων, η συμβολαιακή γεωργία δια μέσω των συμβολαίων της ορίζει μία συγκεκριμένη ποιότητα στα προϊόντα που θα λάβει. Αυτό προστατεύει την αβεβαιότητα στην ποιότητα στις γεωργικές συναλλαγές. Η επιθυμία των επιχειρήσεων για προϊόντα συγκεκριμένης ποιότητας-αξίας καθώς και η αναζήτηση αγοραστών που να γνωρίζουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων είναι δύσκολη σε ένα ατελές περιβάλλον αγοράς. Εδώ η συμβολαιακή γεωργία έρχεται να μειώσει την ποιοτική αβεβαιότητα των αγροτών επειδή η ποιοτική ζήτηση της αγοραστικής εταιρείας θα είναι γνωστή εκ των προτέρων. Ως εκ τούτου, μπορούν να εξεταστούν δύο επιλογές συμβολαίου: ελάχιστη ποιότητα για όλες τις παραδόσεις ή προβλέψεις για μεταβλητή ποιότητα. Η ελάχιστη ποιότητα για όλες τις παραδόσεις αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου οι αγρότες λαμβάνουν την ίδια πληρωμή ανά μονάδα λόγω της τήρησης ενός προκαθορισμένου ελάχιστου επιπέδου ποιότητας. Κατά συνέπεια, οι αγρότες αναλαμβάνουν τον κίνδυνο απόρριψης του προϊόντος χωρίς να λαμβάνουν πριμοδότηση για ποιότητα άνω του μέσου όρου. Αυτή η επιλογή συνεπάγεται χαμηλό κίνδυνο τιμής που σχετίζεται με ατελή μέτρηση ποιότητας από τον αγοραστή, καθώς θα υπάρχει ένα ενιαίο πρότυπο για τη μέτρηση της ποιότητας. Μια εταιρεία που στοχεύει ένα μόνο κανάλι μπορεί να βρει αυτή την επιλογή κατάλληλη. Αντίθετα, μια επιχείρηση που έχει διαφοροποιημένες αγορές μπορεί να δέχεται ή ακόμη και να προτιμά διαφορετικά επίπεδα ποιότητας. Επειδή η πληρωμή εξαρτάται από την απόδοση, αυτή η ρύθμιση μπορεί να παρακινήσει τους αγρότες να παραδώσουν ένα προϊόν υψηλής ποιότητας. Ωστόσο, αυτή η επιλογή απαιτεί πολλά κριτήρια μέτρησης ποιότητας. Κατά συνέπεια, το κόστος μέτρησης της ποιότητας

αναμένεται να είναι υψηλό και μπορεί να εκθέσει τους αγρότες σε πρόσθετο κίνδυνο τιμών (Hueth and Ligon, 1999).

Σε μια ατελή αγορά εισροών, οι αγρότες μπορεί να έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε εξειδικευμένες εισροές. Προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε αυτές τις εισροές, οι αγρότες μπορούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο συμμετοχής στην συμβολαιακή γεωργία. Αυτό μπορεί να δώσει στην επιχείρηση μονοπωλιακή εξουσία για την παροχή εξειδικευμένων εισροών και μονοπωλιακή ισχύ στην αγορά προϊόντων. Για να αποφευχθεί η πλήρης εξάρτηση από την αγοραστή επιχείρηση, οι αγρότες μπορούν να επιλέξουν να προμηθεύονται βασικές εισροές από τρίτους. Ωστόσο, η παροχή από δημόσιους φορείς είναι συχνά λιγότερο αποτελεσματική και αποτελεσματική (Dorward et al., 2004), γεγονός που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη συμβολαιακή σχέση μεταξύ της αγοραστικής εταιρείας και των μικροιδιοκτητών.

Παρόλο που η συμβολαιακή γεωργία προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, διαθέτει επίσης και σημαντικά προβλήματα. Η δομή της συμβολαιακής γεωργίας στην πράξη παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Επομένως, η διαθέσιμη δομή και οι επικρατούσες οικονομικές συνθήκες και συνθήκες της αγοράς πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση των σχετικών προβλημάτων. Το κύριο πρόβλημα για τους αγρότες είναι η έλλειψη διαπραγματευτικής δύναμης. Η σύναψη συμβάσεων είναι μια διαπραγμάτευση σε κάποιο βαθμό μεταξύ άνισων, οικονομικά ισχυρών αγοραστών (μεταποιητές, χονδρέμποροι κ.λπ.) και ασθενέστερων αγροτών. Χωρίς καμία παρέμβαση, οι μεμονωμένοι αγρότες δεν έχουν τη δυνατότητα να διαπραγματεύονται και να διαπραγματεύονται εκ των προτέρων τους όρους της σύμβασης. Οι αγρότες έχουν γενικά τη μόνη επιλογή αποδοχής ή απόρριψης της σύμβασης. Σε περίπτωση διαφορών, οι αγρότες έχουν μόνο το δικαίωμα, εκ των υστέρων, να ασκήσουν αγωγή ή να χρησιμοποιήσουν τη διαμεσολάβηση ή τη διαδικασία διαιτησίας, εφόσον αυτό περιλαμβάνεται στη σύμβαση. Είναι γεγονός ότι οι συμβάσεις είναι μια διαπραγμάτευση μεταξύ άνισων, οικονομικά ισχυρών αγροτικών επιχειρήσεων και μάλλον ασθενέστερων αγροτών. Ωστόσο, οι αγρότες μπορούν να συνεργαστούν για να αποκτήσουν διαπραγματευτική δύναμη για να εξασφαλίσουν δίκαιους όρους συμβολαίου (Harl 2000). Εάν ο ολοκληρωτής έχει αποκτήσει μονοπώλιο θα μπορούσε να κάνει κατάχρηση της θέσης του για να παραβιάσει τις συμβατικές διατάξεις υπέρ του. Αυτό σημαίνει ότι όταν κλείνουν εναλλακτικές ευκαιρίες

μάρκετινγκ, μια υπερβολικά ολοκληρωμένη εταιρεία ή κλάδος μπορεί να καταρρίψει τους όρους της σύμβασης. Φυσικά αυτό δεν είναι επιθυμητή συνέπεια για τη βελτίωση του μάρκετινγκ των γεωργικών προϊόντων. Αυτό το πρόβλημα μπορεί να περιγραφεί εν συντομία ως «πρόβλημα διαπραγμάτευσης».

2.6 Προϋποθέσεις για ανάπτυξη

Η συμβολαιακή γεωργία γίνεται ολοένα και πιο σημαντική πτυχή της αγροτικής επιχείρησης, είτε τα προϊόντα αγοράζονται από πολυεθνικές, μικρότερες εταιρείες, κρατικές υπηρεσίες, αγροτικούς συνεταιρισμούς ή μεμονωμένους επιχειρηματίες. Όπως σημειώθηκε παραπάνω, η προσέγγιση φαίνεται να έχει σημαντικές δυνατότητες σε χώρες όπου η γεωργία μικρής κλίμακας εξακολουθεί να είναι ευρέως διαδεδομένη, καθώς σε πολλές περιπτώσεις οι αγρότες μικρής κλίμακας δεν μπορούν πλέον να είναι ανταγωνιστικοί χωρίς πρόσβαση στις υπηρεσίες που παρέχουν οι συμβεβλημένες γεωργικές εταιρείες.

Πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί ότι η απόφαση για τη χρήση της συμβατικής καλλιέργειας πρέπει να είναι εμπορική. Δεν αποτελεί αναπτυξιακό μοντέλο που πρέπει να δοκιμαστεί από δωρητές βοήθειας, κυβερνήσεις ή μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) επειδή άλλες προσεγγίσεις αγροτικής ανάπτυξης έχουν αποτύχει. Τα έργα που βασίζονται κυρίως σε πολιτικές και κοινωνικές ανησυχίες παρά σε οικονομικές και τεχνικές πραγματικότητες αναπόφευκτα θα αποτύχουν.

2.7 Συμβολαιακή γεωργία στην Ελλάδα – προϊόντα και οργάνωση παραγωγής

Στην Ελλάδα οι πρώτες προσπάθειες για πραγματοποίηση συμβολαιακής γεωργίας πραγματοποιήθηκαν το 1961 με την παραγωγή ζαχαρότευτλων. Όμως μόλις την δεκαετία του 1970 η συμβολαιακή γεωργία αναπτύχθηκε παρόλο που άτυπα εφαρμοζόταν στην Ελλάδα. Αυτό οφειλόταν στις περιορισμένες καλλιεργούμενες εκτάσεις στην Ελλάδα καθώς και στον περιορισμένο αριθμό προϊόντων που παράγονταν.

Συγκριτικά με άλλες χώρες η συμβολαιακή γεωργία στην Ελλάδα άργησε να εμφανιστεί γεγονός που οφειλόταν στην αργοπορία της εμφάνισης των βέλτιστων συνθηκών ανάπτυξής της, στην ανεπαρκή εμπειρία καθώς και σε άλλες παραμέτρους.

Ένας ακόμα λόγος είναι η θεσμική ανεπάρκεια που αφορά την παραγωγή κι εμπορία αγροτικών προϊόντων όπως και η ανεπάρκεια υποδομών (Κόκοτα, 2017).

Όσον αφορά την Συμβολαιακή Γεωργία προσαρμόστηκε στα ελληνικά δεδομένα. Ένα στοιχείο είναι η μεγάλη εμπλοκή του κράτους καθώς και η προώθηση των συμβολαίων με σκοπό τον έλεγχο της παραγωγής που όμως σε αρκετές περιπτώσεις δημιουργεί προβλήματα όπως η κάλυψη των αναγκών της χώρας σε ένα συγκεκριμένο προϊόν. Η συμβολαιακή γεωργία στην Ελλάδα συμπεριλαμβάνει σχετικά λίγα προϊόντα πράγμα που οφείλεται στην εγκατάλειψη των προσπαθειών για ένταξη νέων προϊόντων στην συμβολαιακή γεωργία (Κόκοτα, 2017).

Το κυριότερο προϊόν συμβολαιακής γεωργίας είναι η βιομηχανική τομάτα. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγόταν μέσω συμφωνιών μεταξύ των παραγωγών και μονάδων μεταποίησης. Η συμβολαιακή γεωργία στην τομάτα ξεκίνησε το 1979 έπειτα από παρέμβαση του Υπουργείου Γεωργίας όπου καθόρισε την διαδικασία σύναψης συμφωνιών (Κόκοτα, 2017).

Τα ζαχαρότευτλα κατά μεγάλο ποσοστό επίσης παράγονται κάτω από το καθεστώς της συμβολαιακής γεωργίας. Ξεκίνησε το 1961 όπου οι παραγωγοί συνδέθηκαν με κρατικά εργοστάσια παραγωγής ζάχαρης. Επειδή τα συγκεκριμένα συμφωνητικά έχουν πολύ αυστηρούς όρους, η παραγωγή ζαχαρότευτλων χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό εξάρτησης για τους παραγωγούς (Κόκοτα, 2017).

Η συμβολαιακή γεωργία χαρακτηρίζεται από εφαρμογή των συμβολαίων απλής παράδοσης σε προϊόντα όπως τα πορτοκάλια, μήλα, αχλάδια, βερίκοκα, κεράσια. Με την συμβολαιακή γεωργία το κράτος υποχρέωνε τους αγοραστές να υπογράψουν συμβόλαια με παραγωγούς ή συνεταιρισμούς. Από το 1987 διακόπηκε η σύναψη συμβολαίων παραγωγής από τους γεωργούς (Κόκοτα, 2017).

2.8 Συμβολαιακή γεωργία και σίτος

Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής του σίτου παράγεται κάτω από το καθεστώς της συμβολαιακής γεωργίας μεταξύ των παραγωγών και των εργοστασίων μεταποίησης (κυρίως εργοστασίων ζυθοποιίας).

2.8.1 Αθηναϊκή ζυθοποιία & Όμιλος Barilla

Η Αθηναϊκή Ζυθοποιεία το 2005 πραγματοποίησε τις πρώτες ενέργειες σχετικά με την συμβολαιακή γεωργία θέτοντας ως στόχο το 2015 να καλύψει το 100% των αναγκών της σε κριθάρι βυνοποίησης από ελληνικό κριθάρι μέσω της συμβολαιακής γεωργίας. Αυτό πραγματοποιήθηκε με την συνεργασία 3000 Ελλήνων παραγωγών.

Μέσω της στρατηγικής αυτής η Αθηναϊκή Ζυθοποιία δημιούργησε θέσεις εργασίας ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού κριθαριού με τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις να καταλαμβάνουν 240.000 στρέμματα και να πραγματοποιείται προμήθεια 108.600 τόνων ελληνικού κριθαριού από 20 νομούς της χώρας δημιουργώντας 800 θέσεις εργασίας.

Ο όμιλος Barilla αποτελεί έναν παλιό παίκτη της αγοράς. Από το 2002 έχει υπογράψει συμβόλαια με έλληνες παραγωγούς τα οποία διατηρεί έως και σήμερα. Αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους αγοραστές σιταριού που φθάνει και τους 60.000 τόνους ετησίως σε συνεργασία με 2000 Έλληνες αγρότες.

2.9 Συμβολαιακή γεωργία – βιβλιογραφική επισκόπηση ερευνών

Γενικότερα ο θεσμός της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα μόλις που έχει ξεκινήσει και δημιουργεί νέα δεδομένα στην γεωργία ωφελώντας όλους τους εμπλεκόμενους.

Γενικότερα όλες οι μελέτες στον κλάδο της συμβολαιακής γεωργίας δείχνουν πως τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον γύρω από αυτόν τον όρο έχει αυξηθεί.

Οι Κόκοτα (2017) στην διπλωματική τους διατριβή αξιολόγησαν τις προοπτικές ανάπτυξης της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα και πραγματοποίησαν ανάλυση S.W.O.T. Τα αποτελέσματά τους δείχνουν πως ο θεσμός έχει μεγάλη αποδοχή από όλους τους συμβαλλόμενους και παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης. Όμως επειδή ο θεσμός είναι αρκετά πρόσφατος είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν περισσότερες έρευνες.

Η Λιούσα (2019) μελέτησε την συμβολαιακή γεωργία σε σχέση με την φορολογία των αγροτών και τη τραπεζική χρηματοδότηση. Γενικότερα η συμβολαιακή γεωργία βρέθηκε να εξασφαλίζει μία σταθερότητα και αξιοπιστία των γεωργών στην αγορά

καθώς και μεγαλύτερο εισόδημα προς τους αγρότες καθώς μειώνεται ο κίνδυνος απώλειας της παραγωγής. Μέσω της συμβολαιακής γεωργίας οι αγρότες έχουν καλύτερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση και προσαρμόζονται στις απαιτήσεις της αγοράς. Όσον αφορά τους συμβαλλόμενους φαίνεται πως κι εδώ ο κίνδυνος είναι η απώλεια της αυτονομίας των αγροτών και η μειωμένη διαπραγματευτική τους ισχύ όπου μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των τιμών. Βέβαια η συμβολαιακή γεωργία φαίνεται πως οδηγεί σε αύξηση της παραγωγής ποιοτικών προϊόντων. Όσον αφορά την φορολογία και την συμβολαιακή γεωργία βρέθηκε πως το φορολογικό σύστημα δεν ευνοεί την συμβολαιακή γεωργία καθώς και γενικότερα την απασχόληση των γεωργών καθώς οδηγεί σε μείωση του εισοδήματος και αύξηση των τιμών των προϊόντων που παράγονται.

Ο Γκανάς (2015) μελέτησε την επίδραση της συμβολαιακής γεωργίας στην χρηματοοικονομική διοίκηση των επιχειρήσεων τροφίμων. Αναφέρουν πως σύμφωνα με μία αρκετά μεγάλη έρευνα του 2013 με την χρήση ερωτηματολογίων του Τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ σε 1200 γεωργούς σε όλη την Ελλάδα το 13,7% των Ελλήνων παραγωγών έχουν υιοθετήσει την συμβολαιακή γεωργία ενώ το 24,8% ενδιαφέρεται να πραγματοποιήσει μία μορφή συμβολαιακής γεωργίας στο μέλλον. Όλοι οι γεωργοί που έχουν συνάψει συμφωνίες που σχετίζονται με την συμβολαιακή γεωργία το κάνουν για να περιορίσουν τον κίνδυνο απώλειας του εισοδήματός τους και της αβεβαιότητας. Βέβαια αρκετοί είναι και οι παραγωγοί που είναι επιφυλακτικοί. Παράλληλα βρέθηκε πως η συμβολαιακή γεωργία μπορεί να οδηγήσει στην αναβάθμιση του ρόλου του γεωργού καθώς μετατρέπεται σε επιχειρηματίας και πλέον θα είναι ανεξάρτητος από τις κρατικές ή κοινοτικές επιδοτήσεις με αποτέλεσμα να στραφεί προς νέες μορφές γεωργίας. Παράλληλα θα μπορέσει να μάθει να προσαρμόζεται στις καταναλωτικές ανάγκες της αγοράς παράγοντας ποιοτικά προϊόντα τα οποία θα διοχετεύονται σε όλη τους την ποσότητα στις αγορές.

Η Χηνάκη (2015) μελέτησε μία συγκεκριμένη περίπτωση συμβολαιακών σχέσεων μεταξύ της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας και αγροτικών συνεταιρισμών Επανομής και Τριλόφου στην Θεσσαλονίκη μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως η συμβολαιακή γεωργία εξασφαλίζει στους καλλιεργητές πλήρη απορρόφηση της παραγόμενης ποσότητας από τις επιχειρήσεις σε μία τιμή που είναι από νωρίς γνωστή με αποτέλεσμα το καλύτερο εισόδημα των

παραγωγών. Παράλληλα από αυτή την έρευνα έγινε γνωστό πως οι αγροτικοί συνεταιρισμοί διαθέτουν σημαντικό ρόλο στην υπογραφή των συμβολαίων με τις εταιρείες καθώς εξασφαλίζουν μία πιο ασφαλή συνεργασία μεταξύ των μελών με όφελος προς αυτούς την εξασφάλιση εγγυημένης διάθεσης της παραγωγής και εισοδήματος για τα μέλη τους. Τέλος τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων έδειξαν πως η συμβολαιακή γεωργία προσελκύει ολοένα και περισσότερα άτομα.

Η Αθανασιάδου (2020) μελέτησε τις συνεργατικές δράσεις στην Αγροδιατροφική αλυσίδα και συγκεκριμένα την περίπτωση της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα με σκοπό την αποτύπωση των στάσεων των παραγωγών. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν, όπως και οι υπόλοιπες έρευνες, πως η συμβολαιακή γεωργία στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης με τους παραγωγούς να είναι θετικοί απέναντι στον νέο θεσμό της συμβολαιακής γεωργίας. Ακόμα η έρευνα δείχνει πως το μεγαλύτερο μέρος των παραγωγών προτιμάει να δημιουργήσει συμβολαιακό δεσμό απευθείας με την μεταποιητική βιομηχανία ενώ αρκετοί παραγωγοί προτιμούν το εμπορικό σχήμα «Αγρότης – Τράπεζα – Μεταποιητής». Ένα ακόμα εύρημα της έρευνας είναι πως το μεγαλύτερο μέρος των παραγωγών θεωρεί πως συμβάλλει ελάχιστα στην εξασφάλιση καλύτερης τιμής για τα προϊόντα των παραγωγών καθώς και για την προμήθεια των αγροτικών εφοδίων όμως οι παραγωγοί θεωρούν πως ενισχύει την ρευστότητα μέσω των προκαθορισμένων πληρωμών. Τέλος από την έρευνα προκύπτει πως οι παραγωγοί διαισθάνονται ασφάλεια ως προς την διάθεση των προϊόντων τους και εξοικειώνονται με σύγχρονες τεχνικές καλλιέργειας δια μέσω των συνεταιρισμών.

Ο Κιμπρικτσης (2019) πραγματοποίησε έρευνα σχετικά με την ανάλυση των λόγων που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα. Η έρευνα δείχνει πως η οικονομική κρίση αποτέλεσε το κύριο κίνητρο ενασχόλησης με την συμβολαιακή γεωργία κι ένταξης των αγροτών σε αυτή καθώς οδήγησε σε αύξηση του εισοδήματος των αγροτών έως και 60% (σύμφωνα με τους ίδιους) καθώς και σε απορρόφηση όλης της ποσότητας των παραγόμενων προϊόντων τους σε σταθερή τιμή προσφέροντάς τους ασφάλεια. Όσον αφορά την χρηματοδότηση, σχεδόν όλοι οι αγρότες (91%) συμφώνησαν πως είναι ιδιαίτερα σημαντική στην αρχή της καλλιεργητικής περιόδου με την συμβολαιακή γεωργία να την προσφέρει. Όσον αφορά την ικανοποίηση των αγροτών σχετικά με την συμβολαιακή γεωργία είναι ευχαριστημένοι κατά ποσοστό 81,1% και το 87,8% θα προέτρεπαν άλλους γεωργούς να ενταχθούν σε αυτή λόγω των προαναφερθέντων λόγων καθώς και λόγω της χρηματοδοτικής κάλυψης που τους παρέχει.

Πίνακας 1: Συστηματική ανασκόπηση βιβλιογραφίας σχετικά με την συμβολοιαική γεωργία στην Ελλάδα και την στάση των αγροτών σε αυτή

Συγγραφέας	Σκοπός έρευνας	Αποτελέσματα - Συμπεράσματα
Γκανάς, Ι. (2015)	Μελέτη της επίδρασης της συμβολοιαικής γεωργίας στη χρηματοοικονομική διοίκηση των επιχειρήσεων τροφίμων	<ul style="list-style-type: none"> • Το 13,7% των Ελλήνων παραγωγών έχουν υιοθετήσει την συμβολοιαική γεωργία • Το 24,8% ενδιαφέρεται να ασχοληθεί με αυτή στο μέλλον • Η συμβολοιαική γεωργία μπορεί να οδηγήσει στην αναβάθμιση του ρόλου του γεωργού • Μπορεί να οδηγήσει στην καλύτερη κάλυψη των αναγκών της αγοράς
Κόκοτα, Δ. Ι. (2017)	Αξιολόγηση των προοπτικών ανάπτυξης της συμβολοιαικής γεωργίας στην Ελλάδα	<ul style="list-style-type: none"> • Ο θεσμός της συμβολοιαικής γεωργίας χαίρει αποδοχής και παρουσιάζει προοπτικές ανάπτυξης • Απαιτούνται περισσότερες έρευνες καθώς ο θεσμός είναι πολύ πρόσφατος
Λιούσα, Σ. (2019)	Μελέτη της συμβολοιαικής γεωργίας σε σχέση με το φορολογία των αγροτών και την τραπεζική χρηματοδότηση	<ul style="list-style-type: none"> • Η συμβολοιαική γεωργία εξασφαλίζει σταθερότητα και αξιοπιστία στους γεωργούς και μεγαλύτερο εισόδημα • Εξασφαλίζει καλύτερο πρόσβαση στην χρηματοδότηση • Εξασφαλίζει καλύτερης ποιότητας προϊόντα • Προάγει την απασχόληση των παραγωγών • Το φορολογικό σύστημα δεν προάγει την ανάπτυξη της συμβολοιαικής γεωργίας και οδηγεί σε μείωση του εισοδήματος και αύξηση των τιμών προϊόντων
Χηνάκη, Χ. Η. (2015)	Μελέτη συμβολοιαικών σχέσεων μεταξύ της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας και αγροτικών συνεταιρισμών Επανομής και Τριλόφου στην Θεσσαλονίκη	<ul style="list-style-type: none"> • Οι παραγωγοί βλέπουν πως η συμβολοιαική γεωργία εξασφαλίζει πλήρη απορρόφηση της παραγόμενης ποσότητας • Η συμβολοιαική γεωργία οδηγεί σε καλύτερο εισόδημα στους παραγωγούς • Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν σημαντικό ρόλο στην σύναψη συμβολοαίων μεταξύ επιχειρήσεων και παραγωγών • Η συμβολοιαική γεωργία προσελκύει ολοένα και περισσότερα άτομα
Αθανασιάδου, Α. (2020)	<ul style="list-style-type: none"> • Η αποτύπωση της στάσης των παραγωγών απέναντι στο συμβολοιαικό τρόπο καλλιέργειας • Η παρουσίαση του βαθμού διάδοσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Ο συμβολοιαικός τρόπος καλλιέργειας είναι γνωστός και διαδεδομένος στους Έλληνες παραγωγούς • Η προθυμία των παραγωγών να συνάψουν συμβολοιαικές συμφωνίες εξαρτάται από την φύση των προϊόντων που παράγουν, την δημιουργία κινήτρων

	<p>και εφαρμογής του θερμού στον αγροδιατροφικό τομέα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η προβολή των θετικών που προσφέρει και τα προβλήματα που προκύπτουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Το ζήτημα είναι αρκετά πολύπλοκο
Κιμπρικτσης (2019)	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση του λόγου ανάπτυξης συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα και του χρόνου εμφάνισής της 	<ul style="list-style-type: none"> • Η οικονομική κρίση οδήγησε στην εμφάνιση της συμβολαιακής γεωργίας με αποτέλεσμα να αυξάνεται ολοένα και περισσότερο η συμμετοχή των αγροτών σε αυτή με το πέρασμα του χρόνου • Το εισόδημα των γεωργών που είναι ενταγμένοι στην συμβολαιακή γεωργία αυξήθηκε κατά 60% • Το 81,1% των γεωργών δηλώνουν πολύ ευχαριστημένοι • Το 87,7% θα προέτρεπαν τρίτους να ενταχθούν στην συμβολαιακή γεωργία • Το αίσθημα ασφάλειας καθώς και η τιμή πώλησης και χρηματοδότηση είναι οι κύριοι λόγοι υιοθέτησης της συμβολαιακής γεωργίας

Κεφάλαιο 3^ο : Υλικά και μέθοδοι

3.1 Μεθοδολογία έρευνας

3.1.1 Σκοπός κι ερευνητικά ερωτήματα

Ο σκοπός της έρευνας να εξετάσει τις απόψεις των γεωργών για την γεωργική συμβουλευτική και γεωργία ακριβείας.

Και τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν με βάση τον σκοπό είναι :

1. Ποιο είναι το κύριο είδος παραγωγής;
2. Γνωρίζουν οι συμμετέχοντες ποια είναι η Συμβολαιακή Γεωργία;
3. Ενδιαφέρονται οι συμμετέχοντες να ενημερωθούν για τα προγράμματα Συμβολαιακής Γεωργίας;

3.1.2 Ερευνητικός σχεδιασμός

Για να απαντηθούν τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα, θεωρήθηκε ότι το πιο κατάλληλο είδος έρευνας ήταν η ποσοτική έρευνα, η οποία χρησιμοποιείται συχνά, ειδικά όταν στόχος του ερευνητή είναι η συγκέντρωση απόψεων γύρω από ένα θέμα. Επομένως, θεωρήθηκε ότι η έρευνα έπρεπε να σχεδιαστεί με βάση αυτή τη στρατηγική ούτως ώστε να συγκεντρωθούν επαρκή δεδομένα γύρω από το συγκεκριμένο θέμα. Παράλληλα, προτιμήθηκε να διεξαχθεί ποσοτική έρευνα, αφού πρόκειται για μια ερευνητική μέθοδο που χαρακτηρίζεται από ευχρηστία και ευκολία συλλογής όγκου ερευνητικών δεδομένων, συνήθως αριθμητικών, σε μικρό χρονικό διάστημα, σε αντίθεση με την ποιοτική έρευνα η οποία είναι περισσότερο χρονοβόρα και πιο περίπλοκη στη διεξαγωγή της. Επιπρόσθετα, η ποσοτική έρευνα εξυπηρετεί σκοπούς γενικευσιμότητας, ενώ συνδέεται με την εξαγωγή περιγραφικών και επαγωγικών αποτελεσμάτων, τα οποία μπορούν να δώσουν χρήσιμες πληροφορίες για τις στάσεις και τις απόψεις ενός συγκεκριμένου πληθυσμού. Τέλος, για σκοπούς χρονικών περιορισμών, αποφασίστηκε η έρευνα να είναι συγχρονική, δηλαδή να διεξαχθεί σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, χωρίς επαναμέτρηση όπως γίνεται στις διαχρονικές μελέτες.

3.1.3 Ερευνητικό εργαλείο

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χορήγηση ερωτηματολογίου στο δείγμα, το οποίο ετοιμάστηκε από την ερευνήτρια. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 3 ενότητες. Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων και αποτελείται από 12 ερωτήσεις. Η δεύτερη ενότητα εξετάζει τις απόψεις των αγροτών για τη συμβολαιακή γεωργία και αποτελείται από 18 ερωτήσεις. Η τρίτη ενότητα εξετάζει την άποψη των αγροτών για την επίδρασή της συμβολαιακή γεωργία και αποτελείται από 16 δηλώσεις, που απαντώνται με την βοήθεια της κλίμακας Likert.

3.1.4 Πληθυσμός – δείγμα

Η έρευνα της πτυχιακής εργασίας πραγματοποιήθηκε και στην Καρδίτσα και στην Λάρισα. Η μέθοδος της δειγματοληψίας ήταν η δειγματοληψία ευκολίας και ο αριθμός των υποψηφίων συμμετεχόντων ήταν 150 αγρότες.

3.1.5 Συλλογή κι ανάλυση δεδομένων

Αφού αποφασίστηκε ότι τα δεδομένα έπρεπε να συλλεχθούν μέσα από μια έρευνα επισκόπησης ούτως ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, επιλέχθηκε ως καταλληλότερο εργαλείο το ερωτηματολόγιο, όπως εξηγήθηκε προηγουμένως. Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε από τον ερευνητή και δοκιμάστηκε πιλοτικά σε δείγμα 7 ατόμων. Αφού έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις με βάση τις υποδείξεις τους, δημιουργήθηκε έντυπο ερωτηματολόγιο και φωτοτυπήθηκαν 180 ερωτηματολόγια. Ο ερευνητής αρχικά εξηγούσε το σκοπό της έρευνας και τους διαβεβαίωνε για την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα, στην συνέχεια τους έδινε το ερωτηματολόγιο να το συμπληρώσουν και την επόμενη ημέρα πήγαινε και σύλλεγε τα ερωτηματολόγια.

Δεδομένου ότι η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική, οι ερωτώμενοι είχαν το δικαίωμα να μην συμμετάσχουν αν δεν το επιθυμούσαν. Για να μην αισθάνονται πίεση στην περίπτωση που θα επιθυμούσαν να μην συμμετάσχουν, αλλά και για να διασφαλιστεί η ανωνυμία τους και η εμπιστευτικότητα στην περίπτωση που θα αποφάσιζαν να συμμετάσχουν, οι ερωτώμενοι έπρεπε να συναινέσουν την συμμετοχή

τους στην έρευνα. Στην συνέχεια ενημέρωναν την ερευνήτρια ότι συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο.

Τα δεδομένα από τα ερωτηματολόγια καταχωρήθηκαν σε φύλλα του SPSS v. 25 για να γίνουν οι απαραίτητες στατιστικές αναλύσεις.

3.1.6 Ηθικά θέματα

Καθόλη τη διαδικασία της έρευνας λήφθηκε μέριμνα να τηρηθεί η ερευνητική δεοντολογία. Συγκεκριμένα τηρήθηκαν τα ακόλουθα:

- Πληροφορημένη συναίνεση.
- Ανωνυμία και εμπιστευτικότητα.
- Δικαίωμα μη συμμετοχής στην έρευνα χωρίς καμία επίπτωση.
- Ειλικρίνεια και διαφάνεια κατά τη διαδικασία και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων.

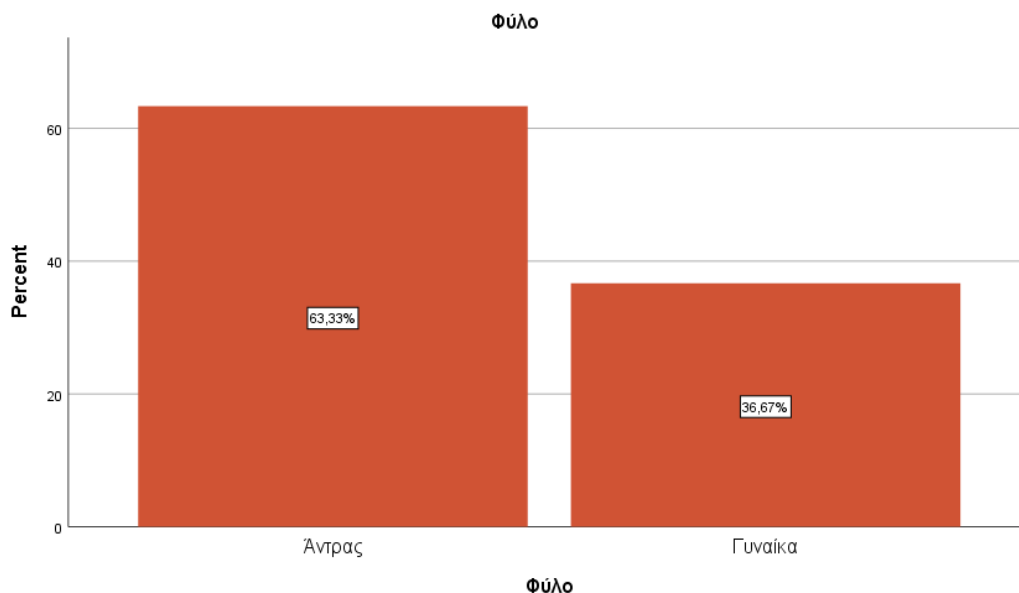
3.2 Στατιστική ανάλυση

Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε στατιστική ανάλυση των ερωτηματολογίων.

Κεφάλαιο 4^ο: Αποτελέσματα και συζήτηση

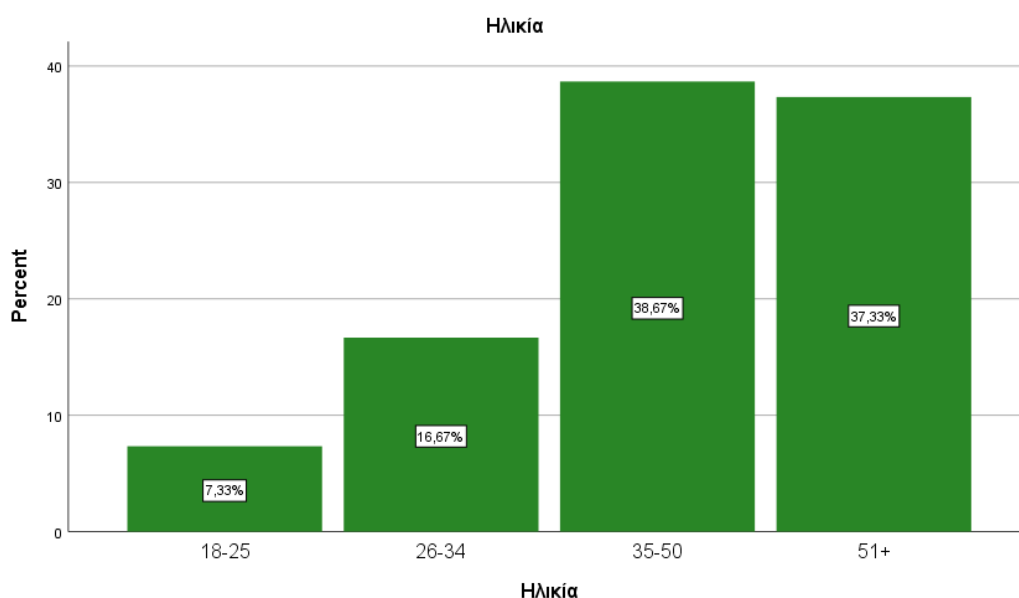
4.1 Αποτελέσματα

Σε αυτή την έρευνα συμμετείχαν 250 αγρότες, όπου οι περισσότεροι ήταν άντρες (N=95, 63.3%) και το 36.7% αυτών ήταν γυναίκες.

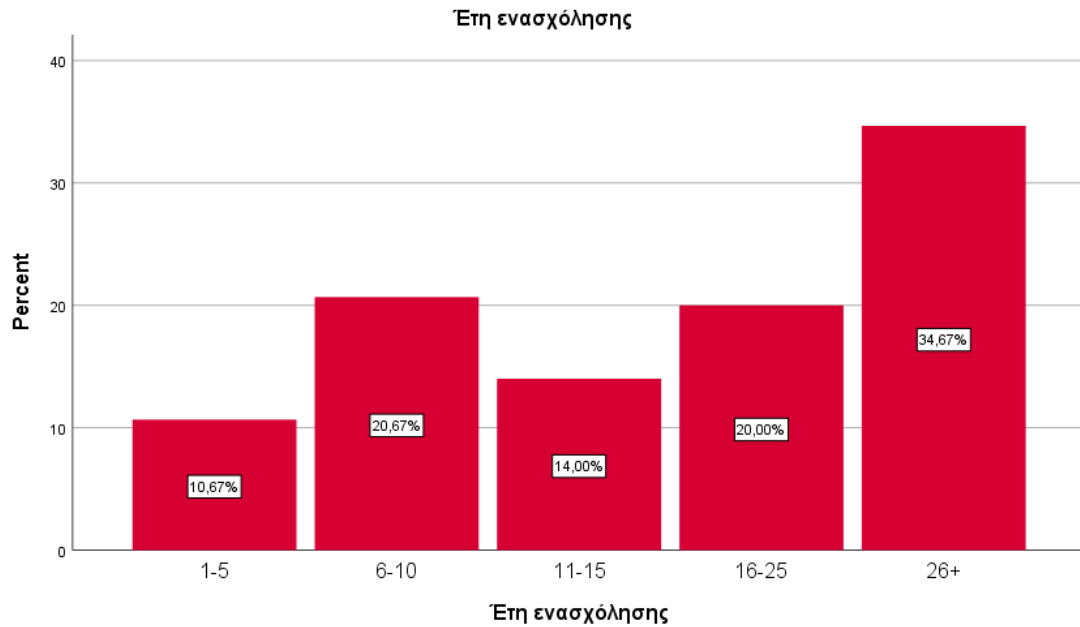
Διάγραμμα 1: Φύλο

Από το διάγραμμα 2 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες είχαν ηλικία από 35 – 50 ετών (N=58, 38.7%). Το 37.23% των αγροτών είχαν ηλικία πάνω από 51 ετών, το 16.7% αυτών είχαν ηλικία από 26 – 34 ετών και το 7.3% αυτών είχαν ηλικία από 18 – 25 ετών.

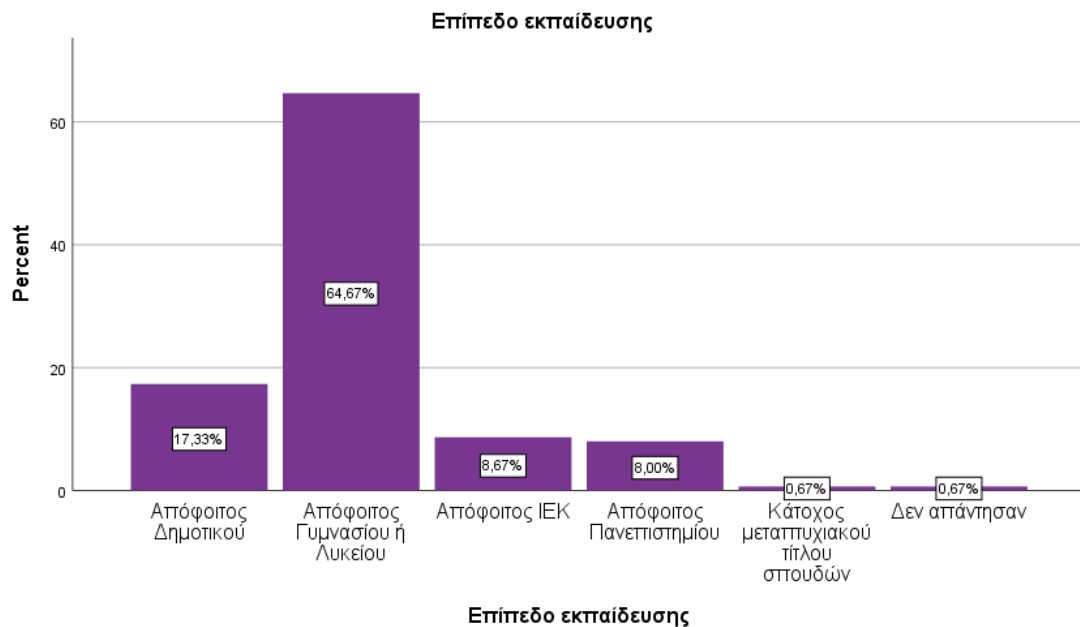
Διάγραμμα 2: Ηλικία

Από το διάγραμμα 3 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες ασχολούνταν με την γεωργία πάνω από 26 έτη (N=52, 34.7%). Το 20.7% των συμμετεχόντων ασχολούνταν από την γεωργία από 6 – 10 έτη, το 20% αυτών ασχολούνταν από την γεωργία από 16 – 25 έτη, το 14% αυτών ασχολούνταν από την γεωργία από 11 – 15 έτη και το 10.7% αυτών ασχολούνταν από την γεωργία από 1 – 5 έτη.

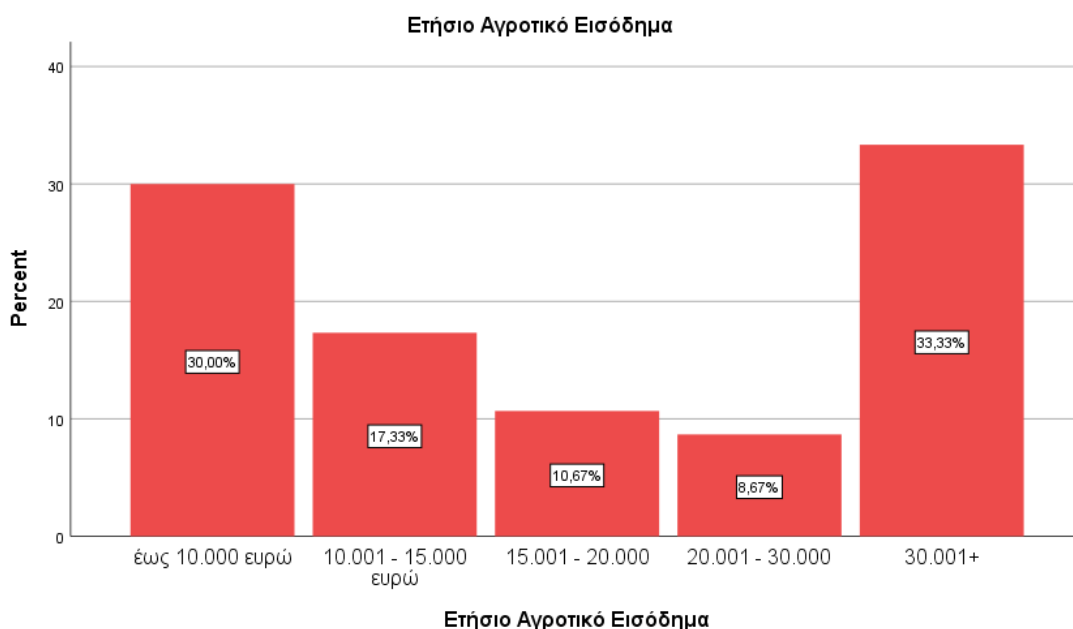
Διάγραμμα 3: Έτη ενασχόλησης

Από το διάγραμμα 4 προκύπτει ότι οι περισσότεροι γεωργοί ήταν απόφοιτοι Γυμνασίου ή Λυκείου (N=97, 64.7%). Το 17.3% των συμμετεχόντων ήταν απόφοιτοι Δημοτικού, το 8.7% αυτών ήταν απόφοιτοι ΙΕΚ, το 8% αυτών ήταν απόφοιτοι Πανεπιστημίου και το 0.7% αυτών είτε ήταν κάτοχοι Μεταπτυχιακών τίτλου σπουδών, είτε δεν απάντησαν.

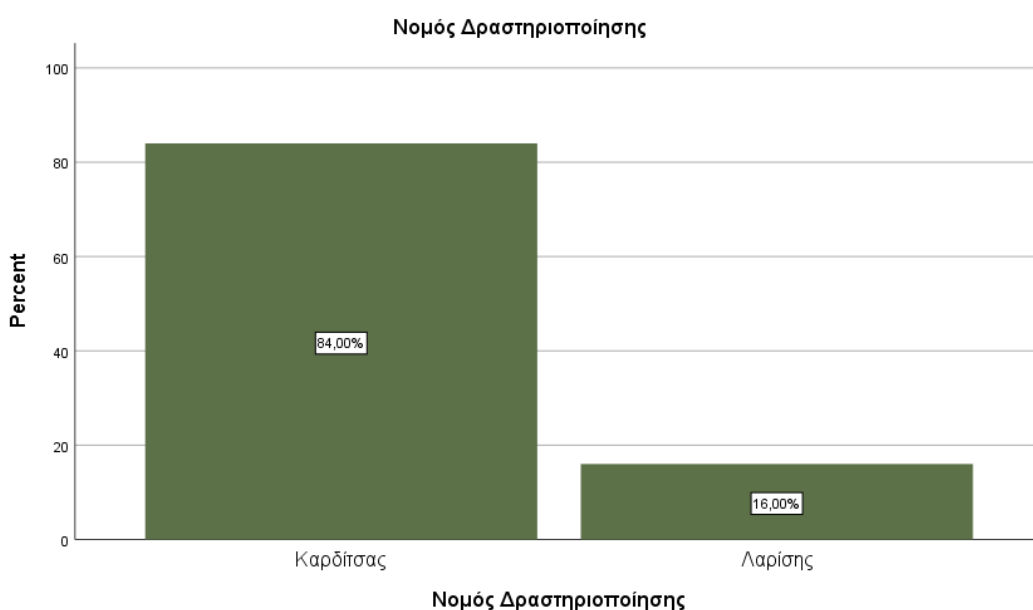
Διάγραμμα 4: Επίπεδο σπουδών

Στο διάγραμμα 5 παρουσιάζεται ότι περισσότεροι αγρότες είχαν ετήσιο εισόδημα 30000 και πάνω ευρώ (N=50, 33.3%). Το 30% αυτών είχαν ετήσιο αγροτικό εισόδημα έως 10000 ευρώ, το 17.3% αυτών είχαν ετήσιο αγροτικό εισόδημα από 10001 – 15000 ευρώ, το 10.7% αυτών είχαν ετήσιο αγροτικό εισόδημα από 15001 – 20000 ευρώ και το 8.7% αυτών είχαν ετήσιο αγροτικό εισόδημα από 20001 – 30000€.

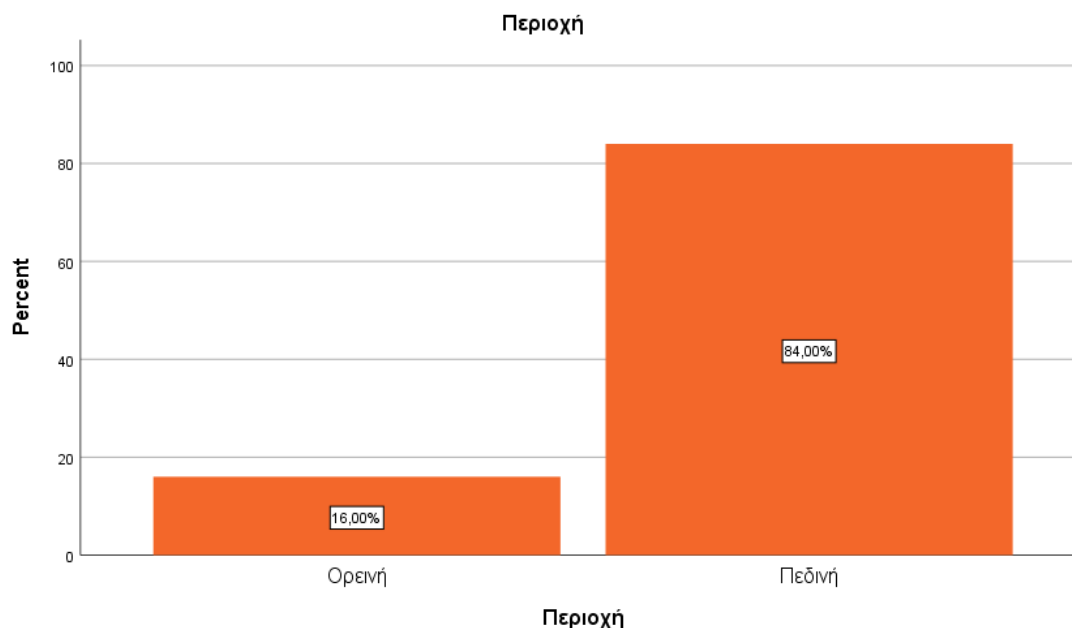
Διάγραμμα 5: Ετήσιο αγροτικό εισόδημα

Στο διάγραμμα 6 παρουσιάζεται ότι οι περισσότεροι αγρότες δραστηριοποιούνται στο Νομό Καρδίτσας (N=126, 84%) και το 16% αυτών δραστηριοποιούνται στον Νομό Λαρίσης.

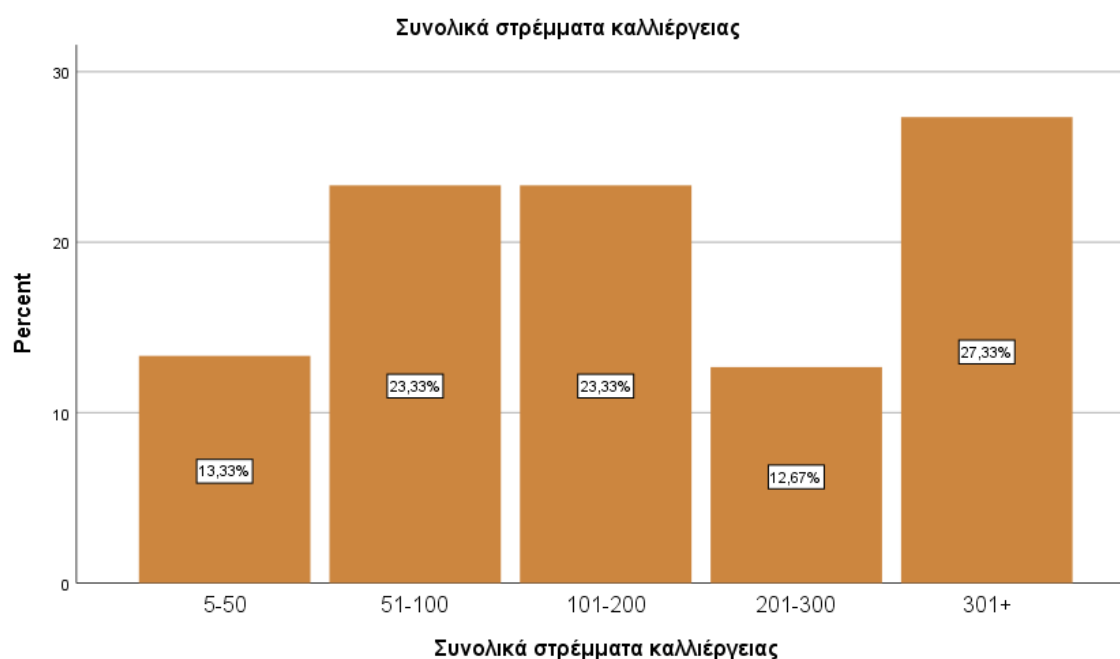
Διάγραμμα 6: Νομός Δραστηριοποίησης

Από το διάγραμμα 7 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες εργάζονται σε πεδινή περιοχή (N=126, 84%) και το 16% αυτών εργάζονται σε ορεινή περιοχή.

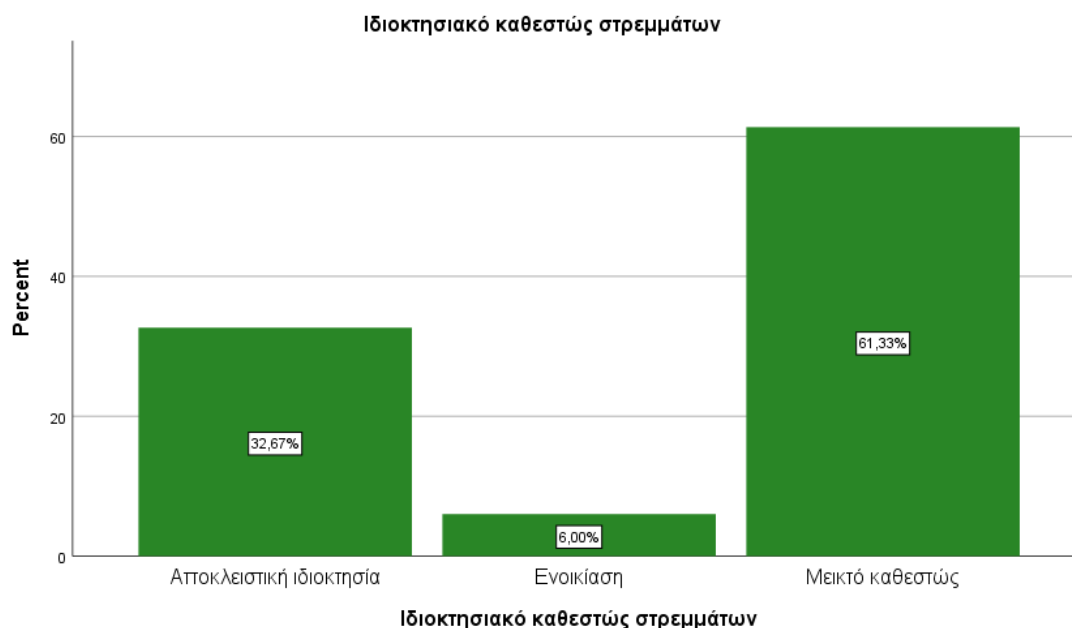
Διάγραμμα 7: Περιοχή

Στο διάγραμμα 8 παρουσιάζεται ότι οι περισσότεροι αγρότες καλλιεργούν πάνω από 301 στρέμματα (N=41, 27.3%). Το 23.3% αυτών καλλιεργούν είτε από 51 – 100 στρέμματα, είτε από 101 – 200 στρέμματα, το 13.3% καλλιεργούν από 5 – 50 στρέμματα και το 12.7% αυτών καλλιεργούν από 201 – 300 στρέμματα.

Διάγραμμα 8: Συνολικά στρέμματα καλλιέργειας

Από το διάγραμμα 9 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν μεικτό καθεστώς στεμμάτων (N=92, 61.3%). Το 32.7% των αγροτών έχουν αποκλειστική ιδιοκτησία των στεμμάτων και το 6% αυτών τα νοικιάζουν.

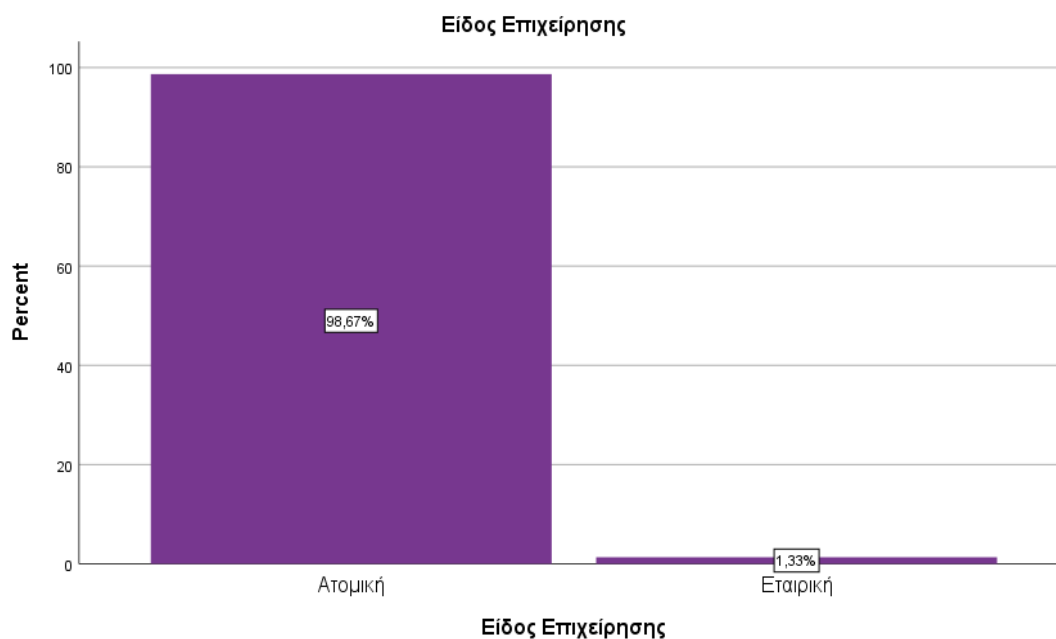
Διάγραμμα 9: Ιδιοκτησιακό καθεστώς στεμμάτων

Από τον πίνακα 2 προκύπτει ότι οι περισσότεροι αγρότες καλλιεργούν βαμβάκι (N=128, 85.3%). Το 60.7% αυτών καλλιεργούν δημητριακά, το 18% αυτών καλλιεργούν οπωροκηπευτικά και το 17.3% αυτών καλλιεργούν καπνό.

Πίνακας 2: Είδος καλλιέργειας

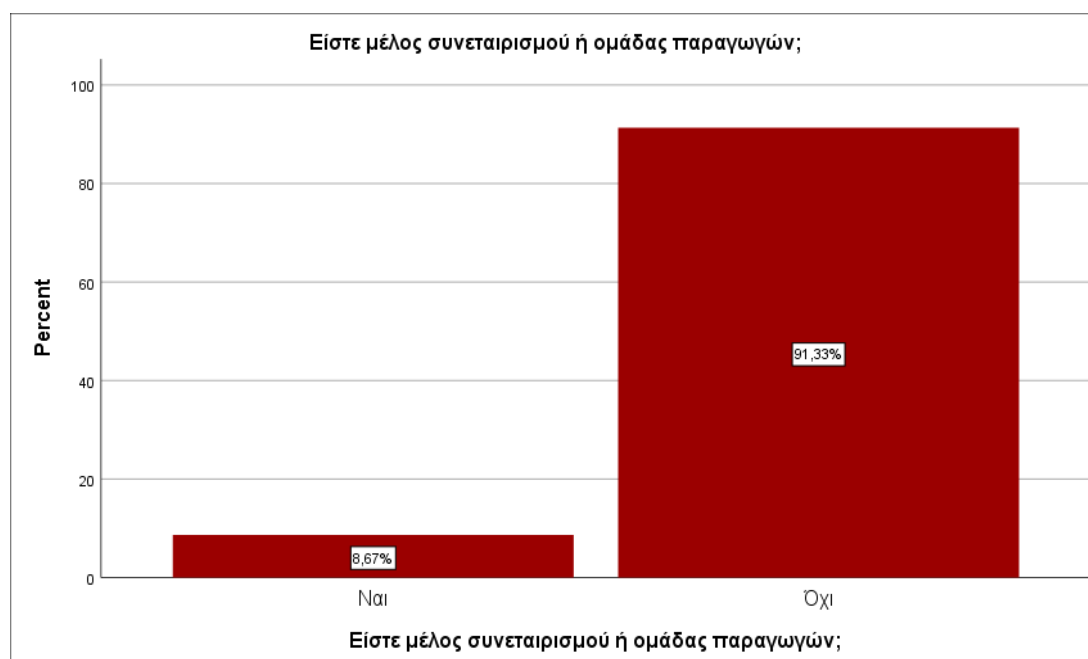
	Συχνότητα	Ποσοστό
Βαμβάκι	128	85.3%
Δημητριακά	91	60.7%
Οπωροκηπευτικά	27	18%
Καπνός	26	17.3%
Τριφύλλι	7	4.7%
Αμπέλια	7	0.7%
Όσπρια	7	4.7%
Ελιά	2	1.3%
Άνθη	0	0%

Από το διάγραμμα 10 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η επιχείρησή τους ήταν ατομική (N=148, 98.7%) και το 1.3% αυτών δήλωσαν πως είναι εταιρική.

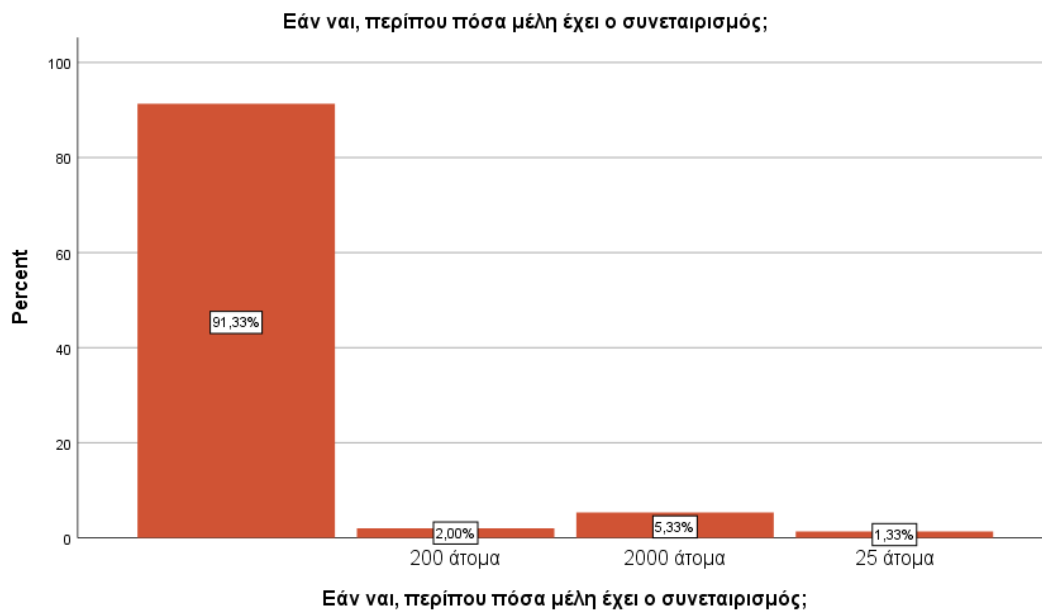
Διάγραμμα 10: Είδος επιχείρησης

Από το διάγραμμα 11 προέκυψε ότι οι περισσότεροι γεωργοί δεν ήταν μέλη συνεταιρισμού ή ομάδας παραγωγών (N=137, 91.3%) και το 8.7% αυτών δήλωσαν ότι ήταν μέλη συνεταιρισμού ή ομάδας παραγωγών.

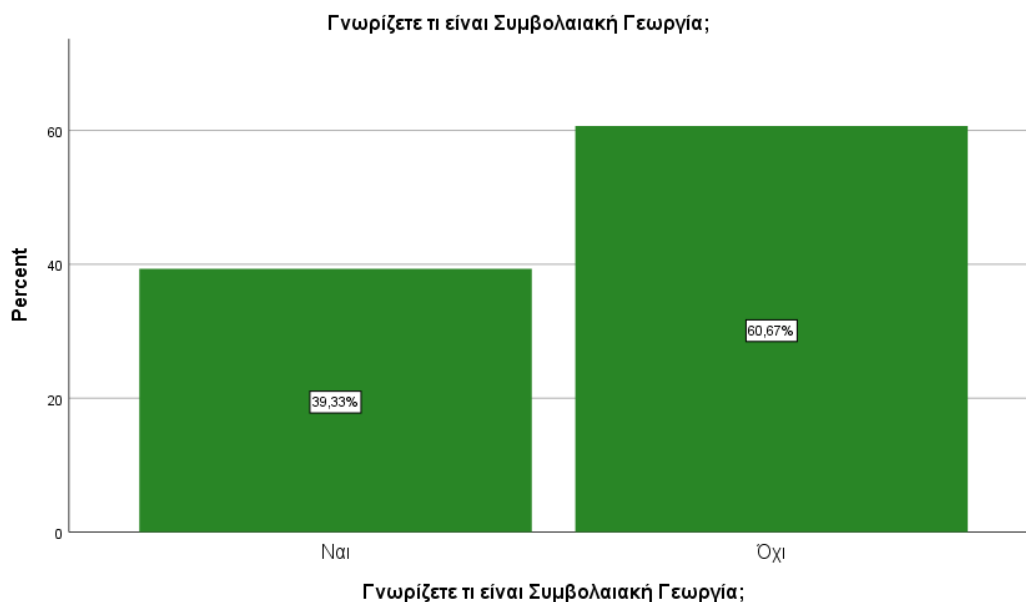
Διάγραμμα 11: Μέλη συνεταιρισμού ή ομάδας παραγωγών

Όσοι από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι ανήκουν σε μέλη συνεταιρισμού ή ομάδα παραγωγών ανέφεραν ότι ο συνεταιρισμός έχει 2000 άτομα (N=8, 5.3%). Το 2% αυτών ανέφεραν ότι έχει 200 άτομα και το 1.3% αυτών ανέφεραν ότι έχει 25 άτομα.

Διάγραμμα 12: Πλήθος ατόμων συνεταιρισμού

Στο διάγραμμα 13 παρουσιάζεται ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν γνωρίζουν τι είναι η Συμβολαιακή Γεωργία (N=91, 60.7%) και το 39.3P% αυτών γνωρίζουν.

Διάγραμμα 13: Γνώση της Συμβολαιακής Γεωργίας

Ακόμα οι περισσότεροι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τη Συμβολαιακή Γεωργία από εκπροσώπους επιχειρήσεων με προγράμματα Συμβολαιακής Γεωργίας (N=46, 30.7%). Το 2.7% αυτών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το 2% αυτών είτε από

τράπεζες, είτε από φίλους και γνωστούς και το 0.7% αυτών από εκπροσώπους ΟΤΑ, από τον συνεταιρισμό και από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.

Από το διάγραμμα 14 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν έχουν υπογράψει έστω και μία φορά σύμφωνο Συμβολαιακής Γεωργίας (N=91, 60.7%) και το 39.3% αυτών έχουν υπογράψει έστω και μία φορά σύμφωνο Συμβολαιακής Γεωργίας.

Διάγραμμα 14: Υπογραφή έστω και μίας φορές σύμφωνου Συμβολαιακής Γεωργίας

Από τον πίνακα 3 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν πως έχουν υπογράψει για βαμβάκι (N=36, 24%). Το 4.6% αυτών έχουν υπογράψει για σιτάρι και το 4% για όσπρια.

Πίνακας 3: Είδος καλλιέργειας με υπογραφή έστω και μίας φοράς σύμφωνου Συμβολαιακής Γεωργίας

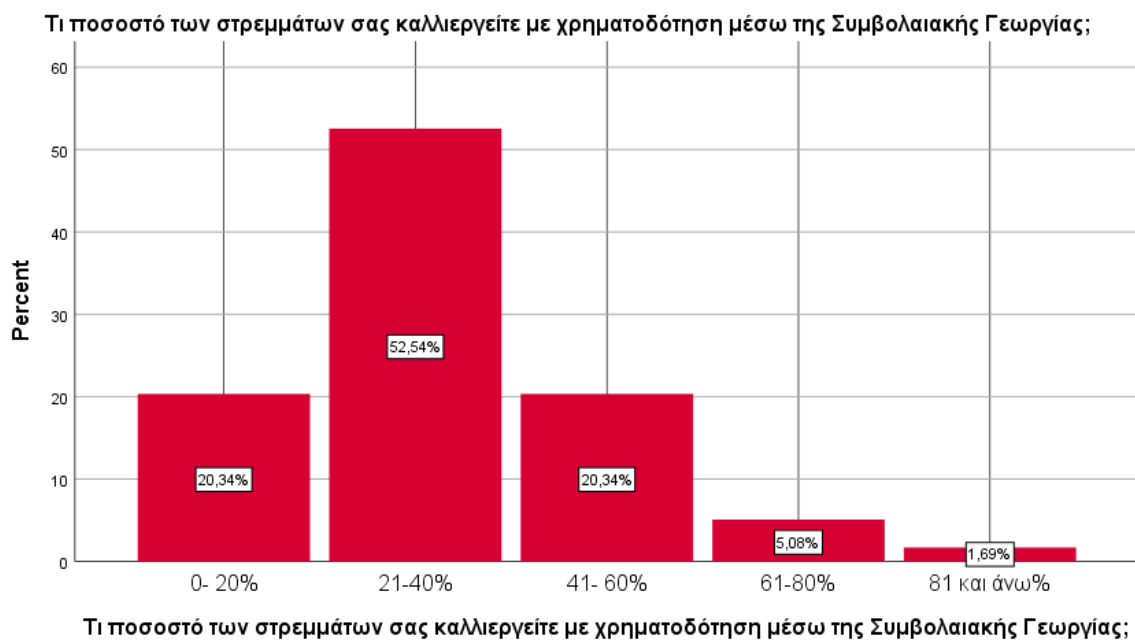
	Συχνότητα	Ποσοστό
	91	60.7%
βαμβάκι	36	24%
καπνός	3	2%
σιτάρι	7	4.6%
δημητριακά	5	3.3%
κτηνοτροφικά κουκιά	3	2%
οπωροκηπευτικά	1	0.7%
όσπρια	6	4%
Total	150	100,0

Από τον πίνακα 4 προκύπτει ότι οι περισσότεροι αγρότες είχαν συμμετάσχει σε Συμβολαιακή Γεωργία ως παραγωγός (N=53, 36.6%) και το 2.7% αυτών μέσω του συνεταιρισμού.

Πίνακας 4: Παραγωγός ή μέλος συνεταιρισμού

	Συχνότητα	Ποσοστό
Δεν απάντησαν	91	60.7%
Παραγωγός	55	36.6%
Συνεταιρισμού	4	2.7%

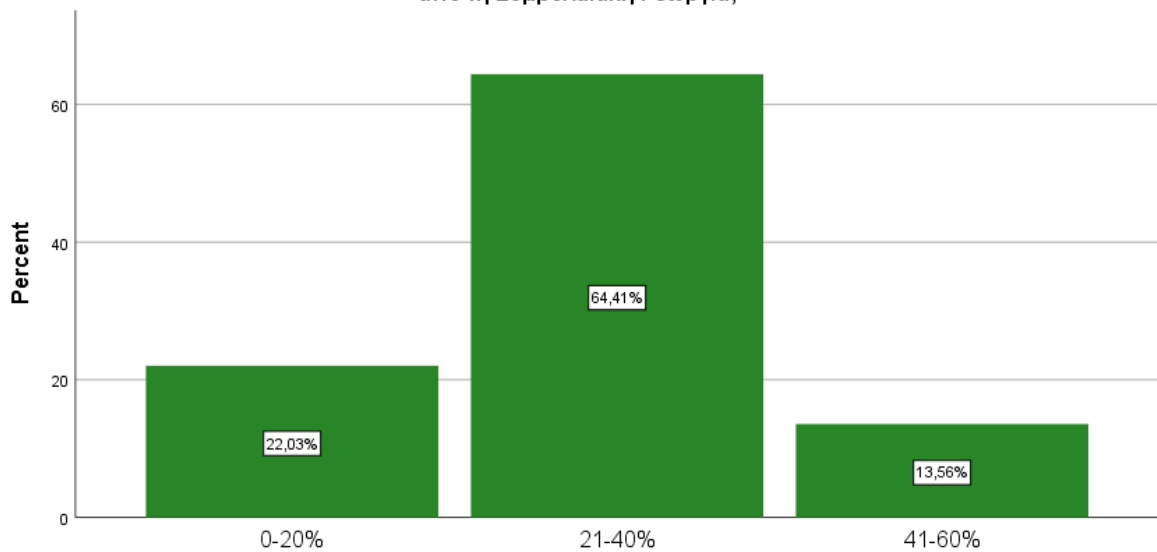
Από το διάγραμμα 15 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμμετείχαν με 21 – 40% των στρεμμάτων καλλιεργείτε με χρηματοδότηση μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας (N=31, 20.7%). Το 8% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως είτε το 0 – 20%, είτε το 41 – 60% των στρεμμάτων καλλιεργείτε με χρηματοδότηση μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας, το 2% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως το 61 – 80% των στρεμμάτων καλλιεργείτε με χρηματοδότηση μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας και το 0.7% αυτών δήλωσαν πως το 81% και άνω των στρεμμάτων καλλιεργείτε με χρηματοδότηση μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας.

Διάγραμμα 15: Ποσοστό στεμμάτων που καλλιεργείτε με χρηματοδότηση μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας

Από το διάγραμμα 16 προκύπτει ότι οι περισσότεροι αγρότες δήλωσαν πως το 21 – 40% του αγροτικού τους εισοδήματος προέρχεται από προϊόντα των οποίων η παραγωγή προέρχεται από τη Συμβολαιακή Γεωργία (N=38, 64.4%). Το 22% αυτών δήλωσαν πως το 0 – 20% του αγροτικού τους εισοδήματος προέρχεται από προϊόντα των οποίων η παραγωγή προέρχεται από τη Συμβολαιακή Γεωργία και το 13.6% αυτών δήλωσαν πως το 41 – 60% του αγροτικού τους εισοδήματος προέρχεται από προϊόντα των οποίων η παραγωγή προέρχεται από τη Συμβολαιακή Γεωργία.

Τι ποσοστό του αγροτικού σας εισοδήματος προέρχεται από προϊόντα των οποίων η παραγωγή προέρχεται από τη Συμβολαιακή Γεωργία;

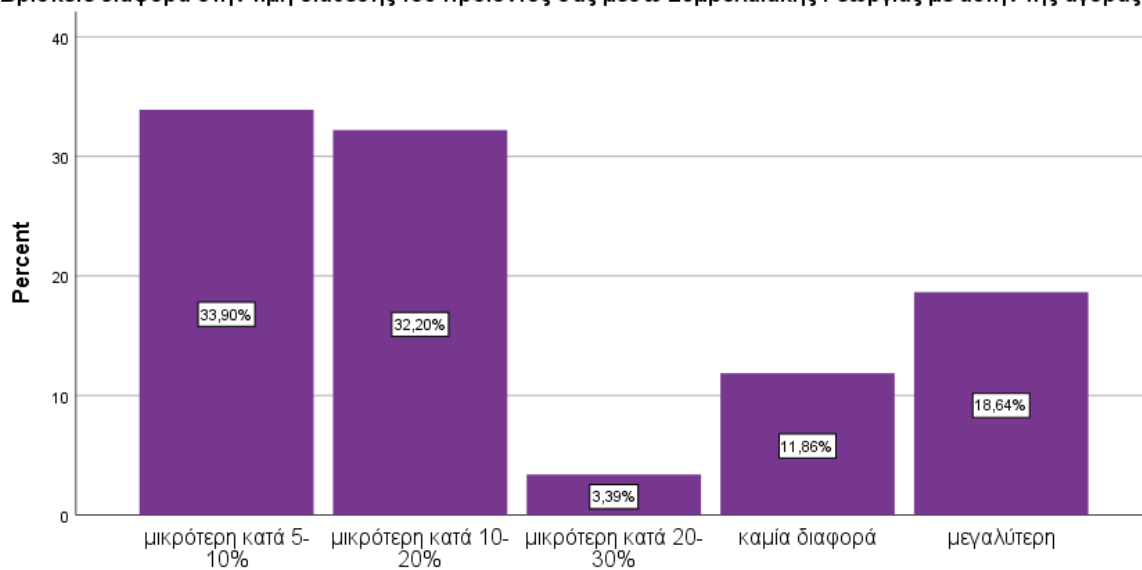

Τι ποσοστό του αγροτικού σας εισοδήματος προέρχεται από προϊόντα των οποίων η παραγωγή προέρχεται από τη Συμβολαιακή Γεωργία;

Διάγραμμα 16: Ποσοστό του αγροτικού εισοδήματος προέρχεται από προϊόντα των οποίων η παραγωγή προέρχεται από τη Συμβολαιακή Γεωργία

Από το διάγραμμα 17 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν πως η διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας με αυτή της αγοράς είναι μικρότερη κατά 5 – 10% (N=20, 33.9%). Το 32.2% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως η διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας είναι μικρότερη κατά 10 – 20%, το 18.6% αυτών δήλωσαν πως η διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας είναι μεγαλύτερη, το 11.9% αυτών δήλωσαν πως δεν υπάρχει διαφορά και το 3.4% αυτών δήλωσαν πως η διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας είναι μικρότερη κατά 20 – 30%.

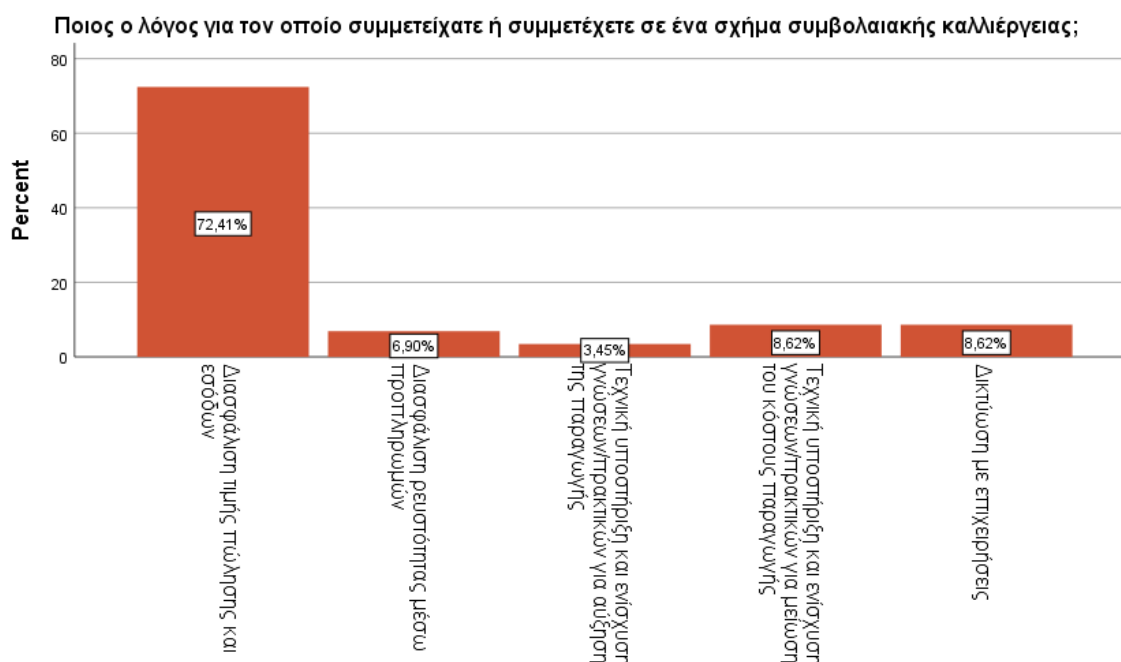
Βρίσκετε διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος σας μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας με αυτήν της αγοράς:

Βρίσκετε διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος σας μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας με αυτήν της αγοράς:

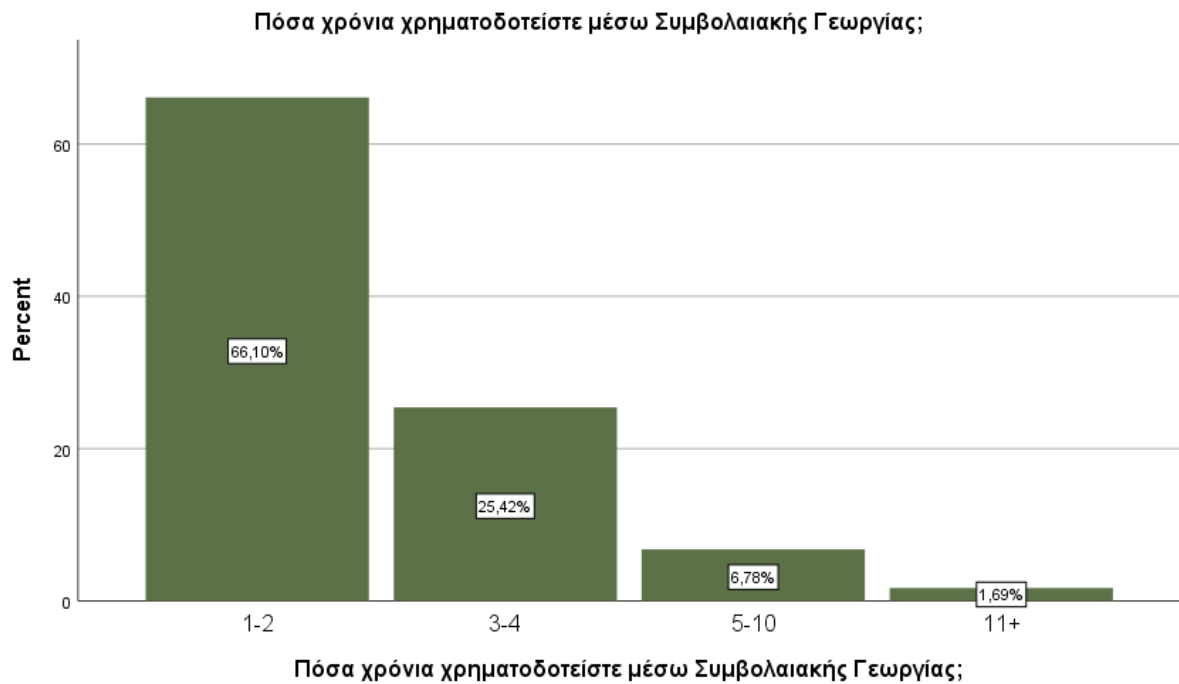
Διάγραμμα 17: Διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας με αυτή της αγοράς

Από το διάγραμμα 18 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν πως ο λόγος που συμμετείχαν ή συμμετάσχουν σε ένα σχήμα συμβολαιακής καλλιέργειας είναι η διασφάλιση τιμής πώλησης και εσόδων (N=42, 28%). Το 3.3% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως ο λόγος που συμμετείχαν ή συμμετάσχουν σε ένα σχήμα συμβολαιακής καλλιέργειας είναι η τεχνική και ενίσχυση γνώσεων – πρακτικών για μείωση του κόστους παραγωγής και την δικτύωση με επιχειρήσεις, το 2.7% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως ο λόγος που συμμετείχαν ή συμμετάσχουν σε ένα σχήμα συμβολαιακής καλλιέργειας είναι η διασφάλιση ρευστότητας μέσω προπληρωμών και το 1.3% αυτών δήλωσαν πως ο λόγος που συμμετείχαν ή συμμετάσχουν σε ένα σχήμα συμβολαιακής καλλιέργειας είναι η τεχνική υποστήριξη και ενίσχυση γνώσεων και πρακτικών για αύξηση της παραγωγής.

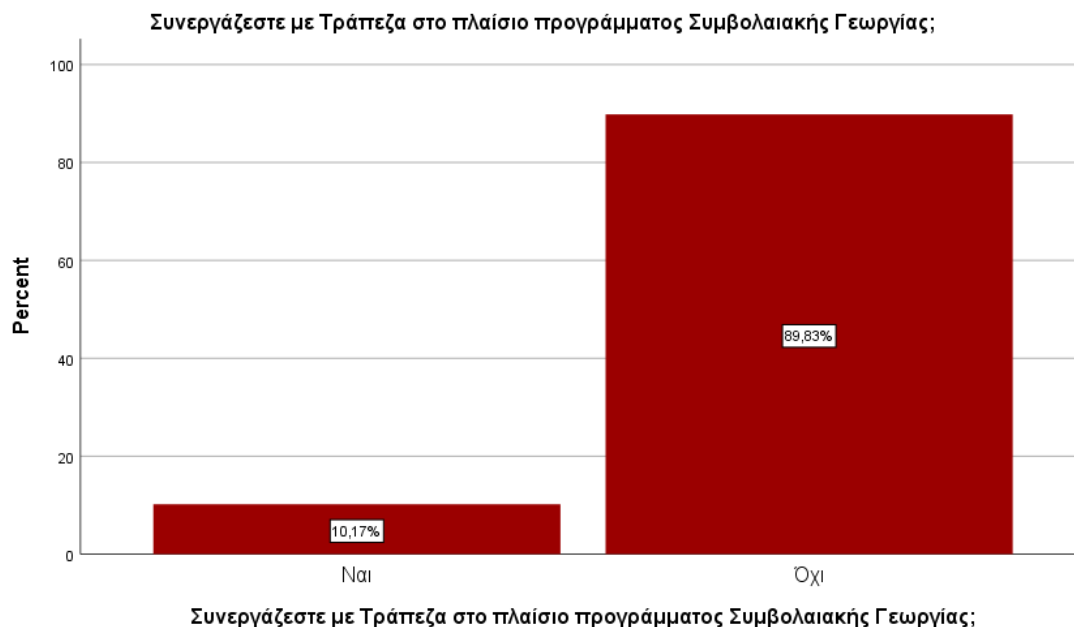
Διάγραμμα 18: Λόγοι συμμετοχής σε ένα σχήμα συμβολαιακής καλλιέργειας

Στο διάγραμμα 19 παρουσιάζεται ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν πως χρηματοδοτούνται μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας από 1 – 2 χρόνια (N=39, 66.1%). Το 25.4% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως χρηματοδοτούνται μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας από 3 – 4 χρόνια, το 6.8% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως χρηματοδοτούνται μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας από 5 – 10 χρόνια και το 1.7% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως χρηματοδοτούνται μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας από 11 χρόνια και πάνω.

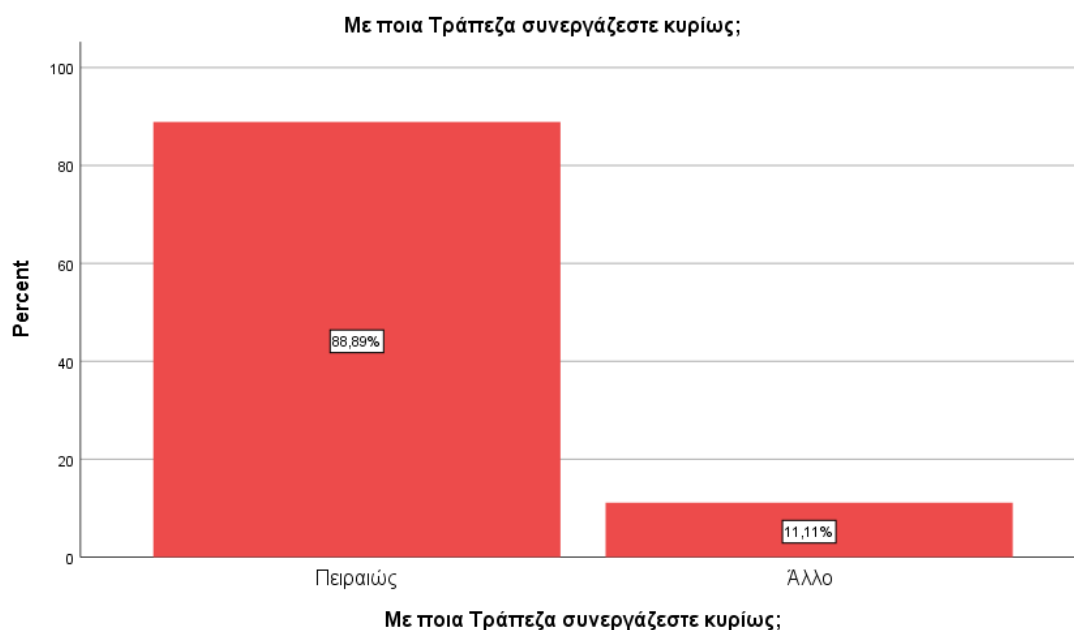
Διάγραμμα 19: Χρόνια χρηματοδότησης μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας

Από το διάγραμμα 20 παρουσιάζεται ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν συνεργάζονται με Τράπεζα στο πλαίσιο προγράμματος Συμβολαιακής Γεωργίας (N=53, 89.8%) και το 10.2% των συμμετεχόντων συνεργάζονται με Τράπεζα στο πλαίσιο προγράμματος Συμβολαιακής Γεωργίας.

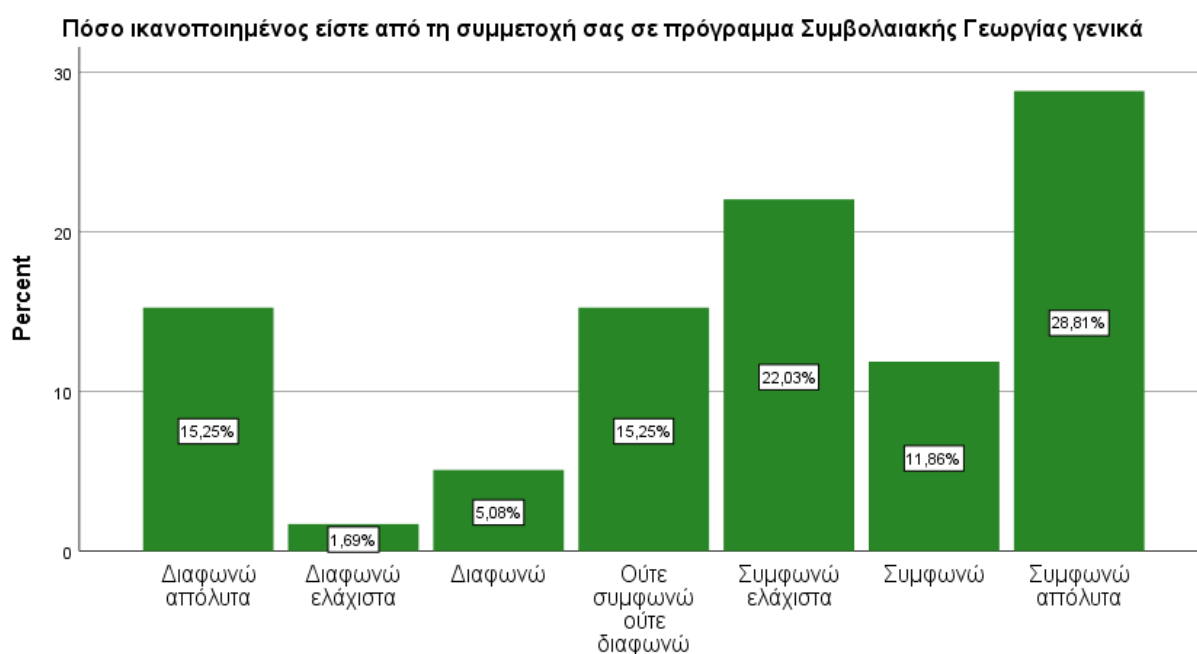
Διάγραμμα 20: Συνεργασία στο πλαίσιο προγράμματος Συμβολαιακής Γεωργίας

Από το διάγραμμα 21 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες που δήλωσαν ότι συνεργάζονται με τράπεζα ανέφεραν την Πειραιώς (N=8, 88.9%) και το 11.1% αυτών συνεργάζονται με άλλη τράπεζα.

Διάγραμμα 21: Τράπεζα συνεργασίας

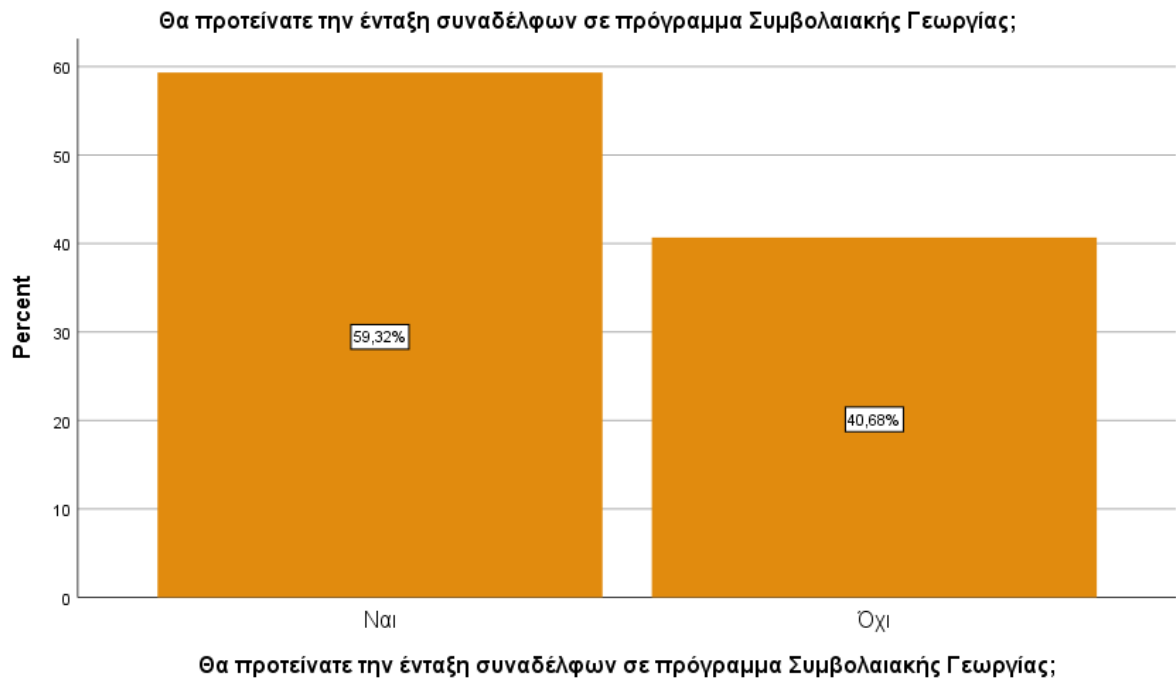
Από το διάγραμμα 22 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν απόλυτα πως είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας γενικά (N=17, 28.8%). Το 22% των συμμετεχόντων συμφωνούν ελάχιστα πως είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας γενικά, το 15.3% των συμμετεχόντων είτε διαφωνούν απόλυτα, είτε έχουν ουδέτερη άποψη για το αν είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας γενικά, το 11.9% αυτών συμφωνούν πως είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας γενικά, το 5.1% αυτών διαφωνούν πως είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας γενικά και το 1.7% αυτών διαφωνούν ελάχιστα πως είναι ικανοποιημένοι από την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας γενικά.

Πόσο ικανοποιημένος είστε από τη συμμετοχή σας σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας γενικά

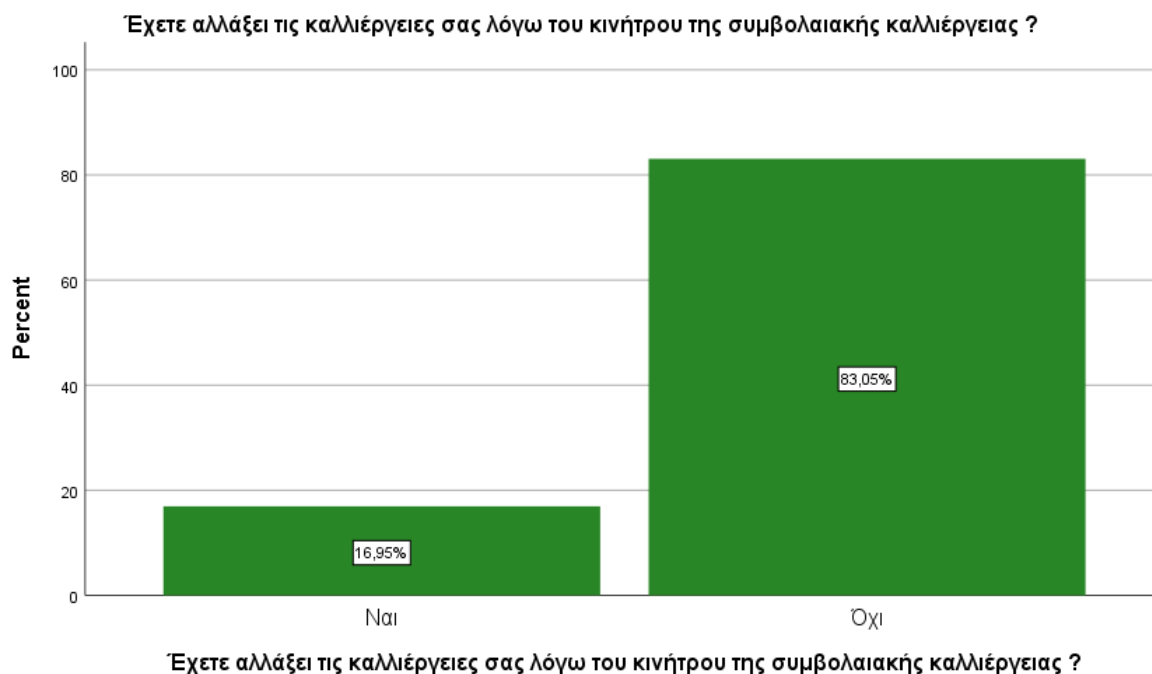
Διάγραμμα 22: Βαθμός συμφωνίας για την συμμετοχή σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας

Στο διάγραμμα 23 παρουσιάζεται ότι περισσότεροι συμμετέχοντες προτείνουν την ένταξη συναδέλφων σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας (N=35, 59.3%) και το 40.7% αυτών δεν προτείνουν την ένταξη συναδέλφων σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας.

Διάγραμμα 23: Ένταξη συναδέλφων σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας

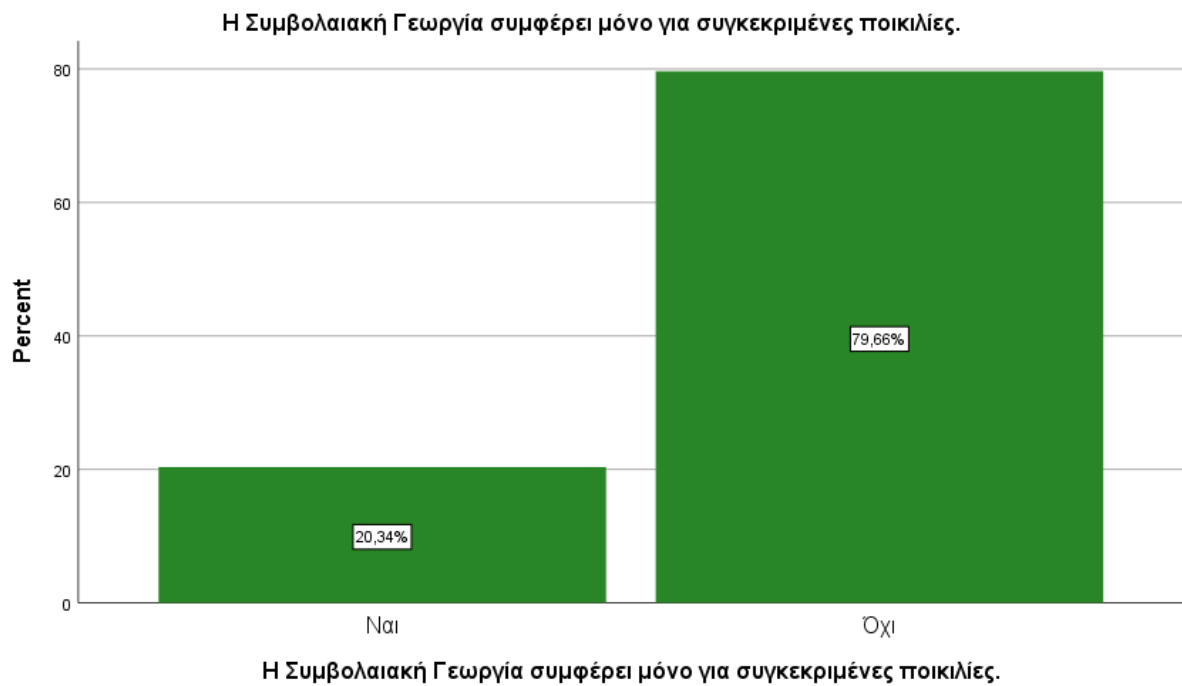
Από το διάγραμμα 24 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν έχουν αλλάξει τις καλλιέργειες τους λόγω του κινήτρου της συμβολαιακής καλλιέργειας (N=49, 83.1%) και το 16.9% αυτών έχουν αλλάξει τις καλλιέργειες τους λόγω του κινήτρου της συμβολαιακής καλλιέργειας.

Διάγραμμα 24: Αλλαγή καλλιέργειας λόγω του κινήτρου της συμβολαιακής καλλιέργειας

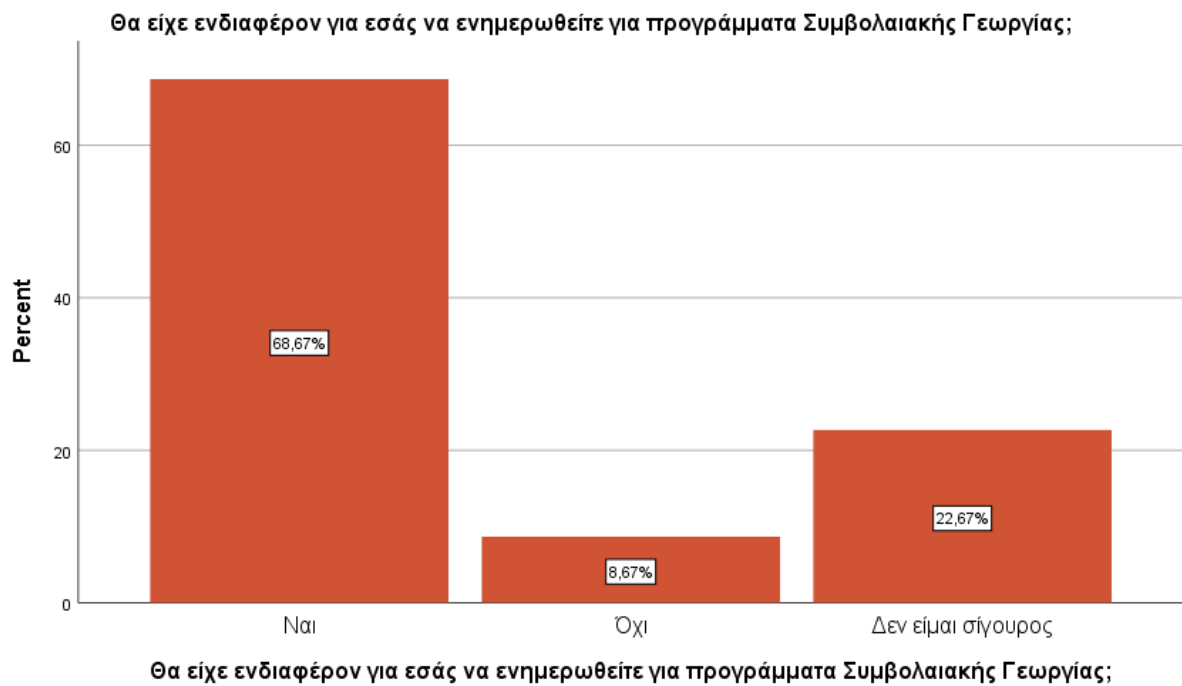
Όσοι από τους συμμετέχοντες άλλαξαν την καλλιέργεια τους, οι περισσότεροι δήλωσαν ότι αυτό έγινε σε ποσοστό 26 – 50% (N=13, 86.7%) και το 6.7% αυτών είτε έως 25%, είτε πάνω από 50% άλλαξαν την καλλιέργεια τους. Ακόμα οι περισσότεροι συμμετέχοντες αντικατέστησαν το βίκο και ξεκίνησαν την φάβα.

Από το διάγραμμα 25 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η Συμβολαιακή Γεωργία δεν συμφέρει μόνο για συγκεκριμένες ποικιλίες (N=47, 79.7%) και το 20.3% αυτών δήλωσαν ότι η Συμβολαιακή Γεωργία συμφέρει μόνο για συγκεκριμένες ποικιλίες. Αυτές είναι το ευρίδιο βάμβακος και ο σίτος.

Διάγραμμα 25: Η Συμβολαιακή Γεωργία συμφέρει μόνο για συγκεκριμένες ποικιλίες

Από το διάγραμμα 26 προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θα είχε ενδιαφέρον για αυτούς να ενημερωθούν για προγράμματα Συμβολαιακής Γεωργίας (N=103, 68.7%) και το 8.7% αυτών δήλωσαν ότι δεν θα είχε ενδιαφέρον για αυτούς να ενημερωθούν για προγράμματα Συμβολαιακής Γεωργίας.

Διάγραμμα 26: Ύπαρξη ενδιαφέροντος για αυτούς να ενημερωθούν για προγράμματα Συμβολαιακής Γεωργίας

Από τον ακόλουθο πίνακα προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες διαφωνούν απόλυτα πως η συμβολαιακή καλλιέργεια συμφέρει μόνο τους μεγαλοκτηματίες (N=70, 46.4%), πως η πανδημία COVID-19 συνέβαλε σημαντικά στην επέκταση της Συμβολαιακής Γεωργίας στην Ελλάδα (N=62, 41.3%) και πως ο παραγωγός πρέπει να απευθυνθεί σε μεσάζοντα που θα τον βοηθήσει να υπογράψει ένα συμβόλαιο Συμβολαιακής Γεωργίας με εταιρεία (N=49, 32.7%). Ακόμα οι περισσότεροι συμμετέχοντες διαφωνούν απόλυτα πως η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλει στην ενίσχυση του εισοδήματος του αγρότη (N=45, 30%) και πως η Συμβολαιακή Γεωργία λειτουργεί υπέρ των εταιριών/μεταποιητών περισσότερο παρά τους αγρότες (N=36, 24%). Επιπρόσθετα οι περισσότεροι συμμετέχοντες διαφωνούν ελάχιστα πως η συμβολαιακή καλλιέργεια δεν ενισχύει τη βιώσιμη ανάπτυξη λόγω εντατικοποίησης της καλλιέργειας για ενίσχυση της παραγωγικότητας (N=35, 23.3%).

Επίσης από την έρευνα προέκυψε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν πως δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση των παραγωγών για τα οφέλη της Συμβολαιακής Γεωργίας (N=42, 28%) και πως η Συμβολαιακή Γεωργία στηρίζει τις τοπικές κοινωνίες των αγροτών και γενικότερα την τοπική ανάπτυξη (N=41, 27.3%). Όμως οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν απόλυτα πως η Συμβολαιακή Γεωργία ενισχύσει την ρευστότητα του αγρότη (N=52, 34.7%), πως η οικονομική κρίση συνέβαλε καθοριστικά στην καθιέρωση της Συμβολαιακής Γεωργίας (N=50, 33.3%) και πως η τιμή πώλησης που συμφωνείται στο συμβόλαιο είναι χαμηλότερη από την αντίστοιχη τιμή πώλησης στην αγορά (έμπορος, λιανική) (N=43, 28.7%). Ακόμα από τον ακόλουθο πίνακα προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν απόλυτα πως η Συμβολαιακή Γεωργία φέρνει σε επαφή τον αγρότη με νέες τεχνολογίες και μεθόδους παραγωγής (N=39, 26%), πως η Συμβολαιακή Γεωργία αυξάνει το κόστος παραγωγής λόγω της ανάγκης προσαρμογής της καλλιέργειας στις απαιτήσεις της εταιρίας/μεταποιητή (N=39, 26%), πως το συμβόλαιο καλύπτει μεγάλο μέρος του κόστους αγροτικής παραγωγής (N=39, 26%) και πως η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγής (N=37, 24.7%).

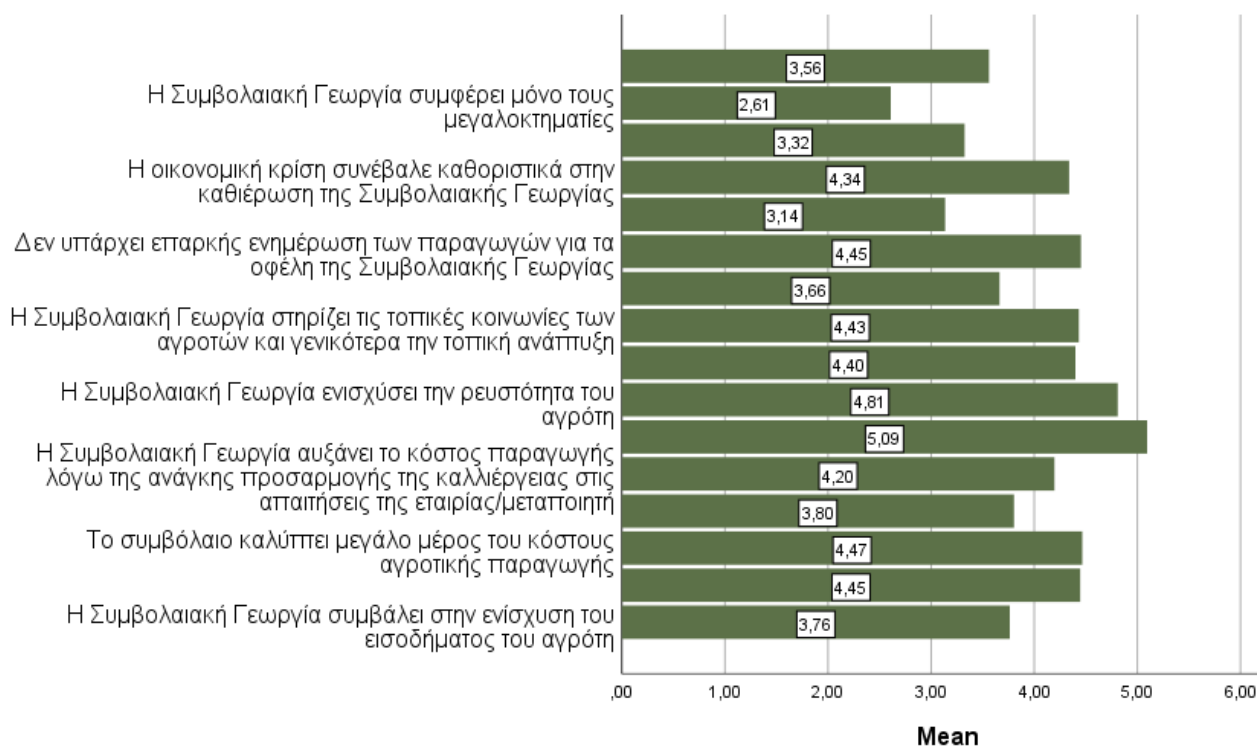
Πίνακας 5: Επίδραση της Συμβολαιακής Γεωργίας

	Διαφωνώ απόλυτα		Διαφωνώ		Διαφωνώ ελάχιστα		Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ		Συμφωνώ ελάχιστα		Συμφωνώ		Συμφωνώ απόλυτα	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλει στην ενίσχυση εισοδήματος του αγρότη	45	30%	6	4%	1	0.7%	47	31.3%	14	9.3%	6	4%	29	19.3%
Η τιμή πώλησης που συμφωνείται στο συμβόλαιο είναι χαμηλότερη από την αντίστοιχη τιμή πώλησης στην αγορά (έμπορος, λιανική)	19	12.7%	0	0%	33	22%	32	21.3%	15	10%	6	4%	43	28.7%
Το συμβόλαιο καλύπτει μεγάλο μέρος του κόστους αγροτικής παραγωγής	24	16%	3	2%	19	12.7%	36	24%	5	3.3%	22	14.7%	39	26%
Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγής	33	22%	24	16%	15	10%	22	14.7%	12	8%	5	3.3%	37	24.7%
Η Συμβολαιακή Γεωργία αυξάνει το κόστος παραγωγής λόγω ανάγκης προσαρμογής καλλιέργειας στις απαιτήσεις της εταιρίας / μεταποιητή	29	19.3%	10	6.7%	6	4%	47	31.3%	9	6%	8	5.3%	39	26%
Η Συμβολαιακή Γεωργία παρέχει ασφάλεια στον αγρότη	18	12%	4	2.7%	8	5.3%	16	10.7%	22	14.7%	30	20%	50	33.3%

Η Συμβολαιακή Γεωργία ενισχύει τη ρευστότητα του αγρότη	20	13.3%	5	3.3%	17	11.3%	19	12.7%	19	12.7%	16	10.7%	52	34.7%
Η Συμβολαιακή Γεωργία φέρνει σε επαφή τον αγρότη με νέες τεχνολογίες και μεθόδους παραγωγής	38	25.3%	8	5.3%	2	1.3%	11	7.3%	26	17.3%	24	16%	39	26%
Η Συμβολαιακή Γεωργία στηρίζει τις τοπικές κοινωνίες των αγροτών και γενικότερα την τοπική ανάπτυξη	29	19.3%	3	2%	3	2%	41	27.3%	12	8%	32	21.3%	28	18.7%
Η Συμβολαιακή Γεωργία λειτουργεί υπέρ των εταιριών μεταποιητών περισσότερο παρά τους αγρότες	36	24%	16	10.7%	25	16.7%	16	10.7%	20	13.3%	10	6.7%	25	16.7%
Δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση των παραγωγών για τα οφέλη της Συμβολαιακής Γεωργίας	31	20.7%	1	0.7%	2	1.3%	42	28%	20	13.3%	12	8%	40	26.7%
Ο παραγωγός πρέπει να απευθυνθεί σε μεσάζοντα που θα τον βοηθήσει να υπογράψει ένα συμβόλαιο Συμβολαιακής Γεωργίας με εταιρεία	49	32.7%	36	24%	16	10.7%	3	2%	9	6%	7	4.7%	28	18.7%
Η οικονομική κρίση συνέβαλε καθοριστικά στην καθιέρωση της Συμβολαιακής Γεωργίας	40	26.7%	9	6%	5	3.3%	12	8%	21	14%	11	7.3%	50	33.3%
Η πανδημία COVID-19 συνέβαλε σημαντικά στην επέκταση της Συμβολαιακής Γεωργίας στην Ελλάδα	62	41.3%	4	2.7%	15	10%	18	12%	16	10.7%	6	4%	27	18%

Η Συμβολαιακή καλλιέργεια συμφέρει μόνο τους μεγαλοκτηματίες	70	46.4%	32	21.3%	7	4.7%	8	5.3%	9	6%	0	0%	22	14.7%
Η Συμβολαιακή καλλιέργεια δεν ενισχύει τη βιώσιμη ανάπτυξη λόγω εντατικοποίησης της καλλιέργειας για ενίσχυση της παραγωγικότητας	32	21.3%	24	16%	35	23.3%	15	10%	4	2.7%	4	2.7%	34	22.7%

Στο διάγραμμα 27 παρουσιάζεται ο μέσος όρος των δηλώσεων που αναφέρονται στην επίδραση της Συμβολαιακής Γεωργίας. Από το διάγραμμα 27 προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες συμφωνούν πως δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση των παραγωγών για τα οφέλη της Συμβολαιακής Γεωργίας. Ενώ οι συμμετέχοντες διαφωνούν πως η τιμή πώλησης που συμφωνείται στο συμβόλαιο είναι χαμηλότερη από την αντίστοιχη τιμή πώλησης στην αγορά (έμπορος, λιανική).

Διάγραμμα 27: Διάγραμμα μέσων όρων για την επίδραση της Συμβολαιακής Γεωργίας

4.2 Συζήτηση

Ο σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει τις απόψεις των γεωργών για την γεωργική συμβουλευτική και γεωργία ακριβείας. Σε αυτή την έρευνα συμμετείχαν 150 αγρότες, εκ των οποίων οι περισσότεροι ήταν άντρες, είχαν ηλικία από 35 – 50 ετών και ασχολούνταν με την γεωργία πάνω από 26 έτη. Ακόμα από την έρευνα προέκυψε ότι οι περισσότεροι γεωργοί ήταν απόφοιτοι Γυμνασίου ή Λυκείου, είχαν ετήσιο εισόδημα 30000 και πάνω ευρώ και δραστηριοποιούνταν στο Νομό Καρδίτσας. Επίσης οι περισσότεροι συμμετέχοντες εργάζονται σε πεδινή περιοχή, οι περισσότεροι αγρότες καλλιεργούν πάνω από 301 στρέμματα, έχουν μεικτό καθεστώς στεμμάτων και καλλιεργούσαν κατά κόρον βαμβάκι και επιχείρησή τους ήταν ατομική. Τέλος οι περισσότεροι γεωργοί δεν ήταν μέλη συνεταιρισμού ή ομάδας παραγωγών, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν γνωρίζουν τι είναι η Συμβολαιακή Γεωργία και δεν έχουν υπογράψει έστω και μία φορά σύμφωνο Συμβολαιακής Γεωργίας.

Ακόμα από την έρευνα προέκυψε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες που έχουν υπογράψει σύμφωνο για την Συμβολαιακή Γεωργία δήλωσαν πως έχουν υπογράψει για βαμβάκι, είχαν συμμετάσχει σε Συμβολαιακή Γεωργία ως παραγωγός, συμμετείχαν με 21 – 40% των στρεμμάτων καλλιεργείτε με χρηματοδότηση μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας και δήλωσαν πως το 21 – 40% του αγροτικού τους εισοδήματος προέρχεται από προϊόντα των οποίων η παραγωγή προέρχεται από τη Συμβολαιακή Γεωργία. Επίσης οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν πως η διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας με αυτή της αγοράς είναι μικρότερη κατά 5 – 10%, συμμετέχοντες δήλωσαν πως η διαφορά στην τιμή διάθεσης του προϊόντος μέσω της Συμβολαιακής Γεωργίας με αυτή της αγοράς είναι μικρότερη κατά 5 – 10%, δήλωσαν πως χρηματοδοτούνται μέσω Συμβολαιακής Γεωργίας από 1 – 2 χρόνια και δεν συνεργάζονται με Τράπεζα στο πλαίσιο προγράμματος Συμβολαιακής Γεωργίας. Επιπρόσθετα οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν απόλυτα πως ήταν ικανοποιημένοι από την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας γενικά, προτείνουν την ένταξη συναδέρφων σε πρόγραμμα Συμβολαιακής Γεωργίας και δεν έχουν αλλάξει τις καλλιέργειες τους λόγω του κινήτρου της συμβολαιακής καλλιέργειας. Τέλος, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η Συμβολαιακή Γεωργία δεν συμφέρει

μόνο για συγκεκριμένες ποικιλίες και δήλωσαν ότι θα είχε ενδιαφέρον για αυτούς να ενημερωθούν για προγράμματα Συμβολαιακής Γεωργίας.

Επίσης οι περισσότεροι συμμετέχοντες ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν πως δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση των παραγωγών για τα οφέλη της Συμβολαιακής Γεωργίας και πως η Συμβολαιακή Γεωργία στηρίζει τις τοπικές κοινωνίες των αγροτών και γενικότερα την τοπική ανάπτυξη. Όμως οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν απόλυτα πως η Συμβολαιακή Γεωργία ενισχύσει την ρευστότητα του αγρότη, πως η οικονομική κρίση συνέβαλε καθοριστικά στην καθιέρωση της Συμβολαιακής Γεωργίας και πως η τιμή πώλησης που συμφωνείται στο συμβόλαιο είναι χαμηλότερη από την αντίστοιχη τιμή πώλησης στην αγορά (έμπορος, λιανική). Ακόμα οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν απόλυτα πως η Συμβολαιακή Γεωργία φέρνει σε επαφή τον αγρότη με νέες τεχνολογίες και μεθόδους παραγωγής, πως η Συμβολαιακή Γεωργία αυξάνει το κόστος παραγωγής λόγω της ανάγκης προσαρμογής της καλλιέργειας στις απαιτήσεις της εταιρίας/μεταποιητή, πως το συμβόλαιο καλύπτει μεγάλο μέρος του κόστους αγροτικής παραγωγής και πως η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγής. Τέλος οι συμμετέχοντες συμφωνούν περισσότερο πως δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση των παραγωγών για τα οφέλη της Συμβολαιακής Γεωργίας. Ενώ οι συμμετέχοντες διαφωνούν περισσότερο πως η τιμή πώλησης που συμφωνείται στο συμβόλαιο είναι χαμηλότερη από την αντίστοιχη τιμή πώλησης στην αγορά (έμπορος, λιανική).

Συμπεράσματα

Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει έρθει αντιμέτωπος με αρκετά προβλήματα εκ των οποίων το κυριότερο είναι το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, η μη εκπαίδευση των αγροτών καθώς και η έλλειψη αποτελεσματικών συνεταιρισμών παραγωγών. Αυτά οδηγούν σε μη σταθερή παραγωγικότητα κατά την διάρκεια του έτους και των χρόνων. Ταυτόχρονα νέες δυσκολίες αναδεικνύονται όπως οι μεταβολές στο κλίμα καθώς και η μείωση της χρήσης συνθετικών λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών σκευασμάτων.

Σε αυτά τα πλαίσια η συμβολαιακή γεωργία έρχεται να δώσει μία λύση. Η συμβολαιακή γεωργία αναπτύχθηκε μόλις τα τελευταία χρόνια με σκοπό την διατήρηση μίας σταθερής τιμής καθώς και την εξασφάλιση της λήψης της παραγωγής από τους αγρότες χωρίς διακυμάνσεις στην ποσότητά της. Έτσι λοιπόν αποτελεί μία συνέργεια μεταξύ των παραγωγών για την αντιμετώπιση των σημερινών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η γεωργία.

Η συμβολαιακή γεωργία φαίνεται πως αποτελεί μία σχετική λύση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στη σύγχρονη γεωργία. Παρόλο που αποτελεί μία νέα μέθοδο συνέργειας μεταξύ των επιχειρήσεων και των παραγωγών έχει κερδίσει το ενδιαφέρον και εφαρμόζεται στην Ελλάδα με σχετική επιτυχία. Όμως είναι σημαντικό να λυθούν αρκετά προβλήματα που σχετίζονται με την εφαρμογή της που σχετίζονται κυρίως με την τιμή των συμβολαίων καθώς σε αρκετές περιπτώσεις είναι αρκετά χαμηλότερες από την αντίστοιχη αγορά πώλησης σε εμπόρους και στη λιανική δημιουργώντας προβλήματα κάλυψης των εξόδων από τους παραγωγούς με αποτέλεσμα την συρρίκνωση του εισοδήματος των παραγωγών.

Έτσι λοιπόν η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ένα εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση των προβλημάτων που σχετίζονται με την απορρόφηση της παραγωγής και σταθερότητα της διακίνησης εμπορευμάτων. Όμως αντιμετωπίζονται αρκετά προβλήματα τα οποία επείγει να επιλυθούν ώστε να μπορέσει να καταστεί αποτελεσματικό εργαλείο για την βελτίωση της σχέσης μεταξύ των παραγωγών και των εμπόρων.

Βιβλιογραφία

- Barrett, C. B.**, Bachke, M. E., Bellemare, M. F., Michelson, H. C., Narayanan, S., & Walker, T. F. (2012). Smallholder participation in contract farming: comparative evidence from five countries. *World development*, 40(4), 715-730.
- Bolotova, Y.** (2007, June). The Impact of Increasing Consolidation and Concentration in the Food Industry on the Food Chain Performance: Economic and Legal Evidence from Agricultural Contracting in the US. Selected Paper. In *17th Annual Agribusiness and Management Association Forum & Symposium, Parma, Italy*.
- Caspari, C.**, Oliver, E., Nganga, J., Ricci, M., van Horne, P., & Magdelaine, P. (2010). The poultry and egg sectors: Evaluation of the current market situation and future prospects. *Manuscript completed in April*.
- Dorward, A.**, Kydd, J., Morrison, J., & Urey, I. (2004). A policy agenda for pro-poor agricultural growth. *World development*, 32(1), 73-89.
- Erkan, O.**, Akdemir, S., & Koç, A. (1993). Measures required for Turkish food industry in customs union between Turkey and EU. In *Food Symposium, Antalya, TOBB Pub* (No. 278, pp. 56-82).
- Goodhue, R. E.** (2006). Reading the fine print in agricultural contracts: conventional contract clauses, risks and returns. *American Journal of Agricultural Economics*, 88(5), 1237-1243.
- Grădilă, M.**, Jalobă, D., & Vasile, N. (2018). Researches regarding weed control in winter wheat in the context of climate changes.
- Harl, N. E.** (2000). The age of contract agriculture: consequences of concentration in input supply. *Journal of Agribusiness*, 18(345-2016-15174), 115-127.
- Hueth, B.**, & Ligon, E. (1999). Producer price risk and quality measurement. *American Journal of Agricultural Economics*, 81(3), 512-524.
- Levin, J.** (2003). Relational incentive contracts. *American Economic Review*, 93(3), 835-857.
- Miller, J. A.** (2003). Contracting in Agriculture: Potential Problems. *Drake J. Agric. L.*, 8, 57.
- Minot, N. W.** (1993). Contract farming and its impact on small farmers in less developed countries.
- Minot, N.**, & Sawyer, B. (2016). Contract farming in developing countries: Theory, practice, and policy implications. *Innovation for inclusive value chain development: successes and challenges. Washington DC (USA): IFPRI*, 127-158.

Poppo, L., & Zenger, T. (2002). Do formal contracts and relational governance function as substitutes or complements?. *Strategic management journal*, 23(8), 707-725.

Rehber, E. (2007). *Contract farming: Theory and practice* (No. 1114-2017-1691).

Roy, E. P. (1963). *Contract Farming, USA* Interstate Printers & Publishers. *Inc. Danville, Iiinois, US.*

Wolf, S., Hueth, B., & Ligon, E. (2001). Policing mechanisms in agricultural contracts. *Rural Sociology*, 66(3), 359-381.

Wright, D. (1989). Contract farming agreements. *Farm Management (United Kingdom).*

Αθανασιάδου, Α. (2020). Συνεργατικές δράσεις στην Αγροδιατροφική αλυσίδα, η περίπτωση της Συμβολαιακής γεωργίας.

Γκανάς, Ι. (2015). Επίδραση της συμβολαιακής γεωργίας στην χρηματοοικονομική διοίκηση των επιχειρήσεων τροφίμων.

Κίμπρικτσης, Ν. (2019). χρηματοδοτήσεις αγροτών. ο ρόλος της συμβολαιακής γεωργίας στην ανάπτυξη των αγροτών στα χρόνια της οικονομικής κρίσης.

Κόκοτα, Δ. Ι. (2017). *Αξιολόγηση της Συμβολαιακής Γεωργίας και προοπτικές ανάπτυξης της στην Ελλάδα* (No. GRI-2017-19063). Aristotle University of Thessaloniki.

Λιούσα, Σ. (2019)., συμβολαιακή γεωργία φορολογία αγροτών και τραπεζική χρηματοδότηση.

Χηνάκη, Χ. Η. (2015). *Συμβολαιακή Γεωργία μέσω των αγροτικών συνεταιρισμών: Μελέτη περίπτωσης της συνεργασίας της εταιρείας «Αθηναϊκή Ζυθοποιία» με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς Επανομής και Τριλόφου Θεσσαλονίκης* (No. GRI-2015-15213). Aristotle University of Thessaloniki.